

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Johanna Rantanen & Eeva Turunen

LAPSEN ARKEA VUOROHOIDOSSA

Punahilkan päiväkodin lapsille merkityksellisiä asioita photovoice-
menetelmän avulla

Sosiaaliala
2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Johanna Rantanen ja Eeva Turunen
Opinnäytetyön nimi	Lapsen arkea vuorohoidossa. Punahilkkan päiväkodin lapsille merkityksellisiä asioita photovoice-menetelmän avulla
Vuosi	2020
Kieli	suomi
Sivumäärä	69 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Päätutkimustehtävänä oli selvittää lapsen arkea vuorohoidossa. Alatutkimustehtävänä oli selvittää, millaiset asiat ovat lapsille merkityksellisiä, ja ovatko päivä- ja iltavuorossa olevien lasten kertomat tärkeät asiat toisistaan eroavaisia. Lastentarhanopettajan ja lasten näkemyksiä vertailtiin. Tutkimus toteutettiin Punahilkkan päiväkodissa Vaasassa yhteensä 14 lapselle päivä- ja iltavuorossa ja henkilökunnasta yhdelle lastentarhanopettajalle.

Teoriaosuudessa on käsitelty varhaiskasvatusta, kehityspsykologiaa ja valokuvausta menetelmänä. Tutkimusmenetelminä käytettiin photovoicea ja haastattelua. Photovoice-menetelmää käytettiin siten, että lasten annettiin valokuvata heille merkityksellisiä asioita, ja valokuvaamisen jälkeen lapset kertoivat ottamilleen kuville perustelut, jotka nauhoitettiin myöhemmän tarkastelun sujuvuuden vuoksi. Lastentarhanopettajan haastattelua käytettiin tutkimusaineistona lasten ottamien valokuvien lisäksi. Lasten ottamien valokuvien nauhoitetut kommentoinnit jäseneltiin teemoiksi, joita oli päivävuorossa kuusi ja iltavuorossa kolme. Yhteisiä teemoja vertailtiin, ja päivävuoron lisänä olleita teemoja analysoitiin yksittäisesti. Teemoihin sisältyvien ilmausten laskemisella aineisto saatiin kvantitatiiviseen muotoon, josta saatiin muodostettua vertailukuvio.

Tutkimuksessa selvisi, että vuorohoidossa oleville lapsille merkitykselliset asiat jakautuivat päivävuorossa kuuteen ja iltavuorossa kolmeen teemaan. Päivävuoron teemoja olivat luovuus, leikit, rauhoittuminen, yhteisöllisyys, liikunta ja ystävyys. Iltavuoron teemoja olivat leikit, liikunta ja rauhoittuminen. Päivä- ja iltavuorojen teemoissa yhteneväisiä olivat näin ollen leikit, liikunta ja rauhoittuminen. Vuorojen väliset erot olivat joidenkin teemojen osalta suurehkoja. Aikuisen ja lasten ajatusmaailmat kohtasivat suurimmilta osin. Tutkimusta ei voida suoraan yleistää kaikkiin päiväkoteihin, mutta siitä saa esimerkkikuvauksen lapsille merkityksellisistä asioista vuorohoidossa.

Avainsanat	Kehityspsykologia, valokuvaus	varhaiskasvatus,	photovoice,
------------	----------------------------------	------------------	-------------

ABSTRACT

Author	Johanna Rantanen and Eeva Turunen
Title	A Child's Everyday Life in Shift Daycare. The Most Significant Things Documented with Photovoice Method
Year	2020
Language	Finnish
Pages	69 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor's thesis was to find out what kind of everyday life children in shift daycare have. A further goal was to find out, what kind of things are significant to children, and if there were any differences between average daycare and evening/ shift daycare. The views and opinions of the kindergarten teacher and children were compared. The study was carried out in Punahilkan päiväkoti (daycare centre) with 14 children and one kindergarten teacher.

The theory part of this bachelor's thesis deals with the photographing and developmental psychology as a method. The research methods were photovoice method and interview with a kindergarten teacher. Photovoice method means that the children were allowed to photograph the things that mattered to them. After photographing, the children explained their reasons for taking the pictures which were recorded for the sake of later review. In addition the kindergarten teacher interview was used as research material. The children's recorded comments on the photos were structured into six themes per average daycare and three in evening/ shiftcare. The common themes were compared to each other and the additional themes in average daycare were analyzed individually. By calculating expressions in each theme, the data was obtained in a quantitative form and thus a diagram was formed.

The result show that the significant things in shift daycare for children were divided into six themes in average daycare and three themes in evening/ shift care. The themes in average daycare were creativity, plays, calming down, sense of community, physical education and friendship. The themes in evening/ shift care were plays, physical education and calming down which were also the common themes with daycare. The differences between average daycare and evening/ shift care were quite significant. The ways of thinking of the adult and the children met for the most part. The study may not be directly generalized to all kindergartens, but it provides an example of what matters to children in shift daycare.

Keywords	Development psychology, early childhood education, photographing, photovoice
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	9
2	VARHAISKASVATUS	11
2.1	Valtakunnallinen varhaiskasvatus.....	11
2.2	Vaasan kaupungin varhaiskasvatus.....	12
2.3	Vaasan kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	12
2.4	Varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet Vaasassa.....	12
2.5	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	13
2.6	Toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen.....	13
2.7	Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki	13
2.7.1	Erityisen tuen tarve	14
2.8	Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	14
2.9	Kuvaus Vaasan kaupungin vuorohoidosta	14
2.10	Vuoropäiväkoti Punahilkka	15
2.10.1	Ryhmäjaot	15
2.10.2	Oppimisen alueet	16
2.10.3	Toimintaympäristöt.....	16
2.10.4	Toimintakulttuuri ja yhteisöllisyys	17
2.11	Lastentarhanopettajan haastattelu	18
3	KEHITYSPSYKOLOGIA.....	20
3.1	Lapsen oppiminen ja muisti.....	21
3.1.1	Rauhoittuminen	22
3.1.2	Luovuus.....	23
3.2	Sosiaalisten taitojen kehitys.....	24
3.2.1	Lapsen osallisuus	25
3.3	Leikin merkitys kehityksessä.....	25
3.3.1	Leikin merkitys päiväkodissa	26

3.4	Liikunta ja varhaiskasvatus	27
4	VALOKUVAUS MENETELMÄNÄ	28
4.1	Historiaa valokuvausterapiasta ja sen käytöstä terapeutisessa työssä....	28
4.2	Voimauttava valokuvaus	29
4.3	Valokuvauksen tavoite	30
4.4	Asiakkaan ja työntekijän roolit	30
4.5	Photovoice-menetelmä	30
4.6	Photovoice-menetelmä päiväkodissa	31
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	32
5.1	Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus	32
5.2	Haastattelu	33
5.3	Sisällönanalyysi	33
6	AINEISTONHANKINTA	34
6.1	Valokuvausprosessi.....	34
6.2	Materiaalin tarkastelu.....	36
6.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	36
6.3.1	Vanhempien tiedottaminen ja lasten yksityisyys	37
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	38
7.1.1	Päivävuoro.....	38
7.1.2	Iltavuoro	49
7.2	Vertailu.....	54
7.2.1	Luovuus.....	56
7.2.2	Rauhoittuminen	56
7.2.3	Leikit	57
7.2.4	Yhteisöllisyys	57
7.2.5	Liikunta	57
7.2.6	Ystävyys.....	57
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	59
9	POHDINTA	61
9.1	Tutkimuksen tulokset	62
9.2	Photovoicen käyttö tutkimuksessa	63
9.3	Eettinen osuus tutkimuksessamme.....	64

9.4 Tutkimustulostemme luotettavuus	65
9.5 Jatkotutkimusideat	66
LÄHTEET	68

LIITTEET

KUVIOLUETTELO

- Kuvio 1.** Mielekkäitä asioita päivävuorossa
- Kuvio 2.** Luovuus päivävuorossa
- Kuvio 3.** Leikit päivävuorossa
- Kuvio 4.** Rauhoittuminen päivävuorossa
- Kuvio 5.** Yhteisöllisyys päivävuorossa
- Kuvio 6.** Liikunta päivävuorossa
- Kuvio 7.** Mielekkäitä asioita iltavuorossa
- Kuvio 8.** Leikit iltavuorossa
- Kuvio 9.** Liikunta iltavuorossa
- Kuvio 10.** Päivä- ja iltavuoroissa otettujen kuvien määrä prosentteina teemoit-
tain

LIITELUETTELO

LIITE 1. Tutkimuslupalomake Punahilkan päiväkodin lasten vanhemmille

LIITE 2. Lastentarhanopettajan haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Koimme tärkeäksi ja kiinnostavaksi tutkia, kuinka lasten ajatukset saadaan näkyviksi valokuvauksen avulla. Tarkoituksenamme oli selvittää, millaiseksi lapset kokevat arjen vuoropäivähoidossa. Mielenkiintoista oli myös nähdä, kohtaavatko kasvattajien ja lasten näkemykset mielekkäistä asioista. Teimme tutkimuksen Punahilkkan päiväkodissa Vaasassa siten, että lapset saivat valokuvata päiväkodin arjessa itselleen merkityksellisiä asioita.

Käytimme tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista eli laadullista menetelmää, photovoicea sekä haastattelua. Teemoitimme valokuvat analyysiä varten, josta teimme johtopäätökset. Haastattelimme tutkimuksessa myös lastentarhanopettajaa, ja vertailimme hänen näkemyksiään merkityksellisistä asioista lasten tekemiin huomioihin.

Idean opinnäytetyön aiheeksi saimme Susanna Pitkäsen ja Minna Varilan tekemästä tutkimuksesta, jossa vertailtiin suomalaisen ja englantilaisen päiväkodin eroja photovoice-menetelmän avulla. Ajattelimme jalostaa ideaa vuoropäiväkodin arkeen ja tutkia, mitkä asiat vuoropäivähoidossa koetaan tärkeiksi.

Aihe on mielestämme kiinnostava, koska valokuvauksen avulla lasten mielipiteet, ajatukset ja kokemukset saadaan näkyväksi eri tavoin, kuin perinteisesti käytyjen keskustelujen kautta. Lapsi myös aktivoituu valokuvauksen aikana pohtimaan omia tunteitaan monipuolisemmin. Valokuvaustuokiot voivat olla lapselle kovinkin mieluisia, ja hän saa kokemuksen, että hänet huomioidaan ja hän on tärkeä. Valokuvaus ei toki sulje pois päiväkodin arjessa tapahtuvia muita tärkeitä vuorovaikutustilanteita, mutta se tuo kokemuksena lapselle merkityksellisen lisän sekä kasvattajalle mahdollisuuden huomioida lasta ja hänen tarpeitaan valokuvia tarkastelemalla.

Teoriaosuudessa käsittelemme varhaiskasvatusta yleisesti sekä Vaasan kaupungin varhaiskasvatusta, kehityspsykologiaa ja valokuvausta menetelmänä. Kerromme myös tutkimusmenetelmistä sekä aineistonhankinnasta. Tutkimustulokset on käsitelty päivä- ja iltavuoroja vertaillen.

Toinen tutkimuksen tekijöistä on työskennellyt lastentarhanopettajana, ja on kiinnostunut kokeilemaan erilaisia menetelmiä lasten kanssa toimiessa. Toinen tutkimuksen tekijöistä työskentelee etsivässä nuorisotyössä, jossa valokuvausmenetelmää voidaan myös hyödyntää elämässä merkityksellisten asioiden kuvaamiseen. Teimme tutkimuksen keväällä 2019 ja analysoimme tulokset syksyllä 2019. Tutkimuksen tekeminen oli antoisa ja opettavainen kokemus, joka lisäsi ammattilaisen työkalupakkiimme ainakin yhden uuden työkalun, photovoicen.

2 VARHAISKASVATUS

Opetushallitus määrittelee Suomessa varhaiskasvatukseksi toiminnan, joka on suunniteltu lapsen kasvua ajatellen tavoitteelliseksi, toiminnalliseksi ja hoidolliseksi kokonaisuudeksi. Tässä kasvua, oppimista ja kehittymistä tukevassa toiminnassa painotetaan myös erityisesti pedagogiikkaa. Varhaiskasvatusta järjestetään erilaisissa toimintapaikoissa, kuten perhepäivähoidossa, kerho- ja leikkitoiminnassa sekä päiväkodeissa. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus saada varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2018.)

Osallistuminen varhaiskasvatukseen on kuitenkin vanhempien päätettävissä. Varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastona toimii opetushallitus, joka suunnittelee ja päättää viralliset ja valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta kunnat ja kaupungit laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. Jokaisessa perhepäivähoidossa ja päiväkodissa lastentarhanopettajat ja vanhemmat laativat yhdessä lapselle henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman, jota muokataan lapsen kasvaessa ja kehittyessä. (Opetushallitus 2018.)

2.1 Valtakunnallinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus lasketaan osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää, ja se on erittäin tärkeä osa lapsen oppimista ja kasvua. Lapsen huoltajilla on vastuu lapsen kasvatuksesta. Näin ollen varhaiskasvatus tukee huoltajan kasvatusvastuuta, ja pitää huolta omalla osuudellaan lapsen hyvinvoinnista. Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksella on tarkoitus luoda yhdenvertaiset mahdollisuudet lapsille kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman kokonaisuus on kolmitasoinen. Siihen kuuluvat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten omat varhaiskasvatussuunnitelmat. Näiden suunnitelmien tehtävänä on ohjata ja antaa tukea laadukkaaseen varhaiskasvatuksen toteutumista maan laajuisesti sekä ohjata ja kehittää sen järjestämistä. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.2 Vaasan kaupungin varhaiskasvatus

Vaasan kaupungissa varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat avoimet päiväkodit, ryhmäperhepäivähoitokodit ja heidän varahoitokotinsa, perhepäivähoidot, joita järjestetään omassa kodissa, päiväkodit sekä lasten kodinhoidontuen kuntalisä (täsmälisä) (Vaasan kaupunki 2017). Kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on uudistettu vuonna 2017.

2.3 Vaasan kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Vaasan kaupungissa varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan kahdella kielellä, suomeksi ja ruotsiksi. Kokonaisuudessaan varhaiskasvatukselle laaditaan yksi yhteinen suunnitelma. Paikallista suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu kaupungin, varhaiskasvatuksen sekä sivistystoimen strategia. Suunnitelma on vahvasti sidoksissa opetussuunnitelmiin perusopetuksen sekä esiopetuksen tasolla. Myös Vaasan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on otettu huomioon. Tällä taataan lapsen kehityksen ja kasvun polkua. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.4 Varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet Vaasassa

Varhaiskasvatuksen vastuhenkilöinä toimivat varhaiskasvatuksen esimiehet. Vaasassa on tehty kaikille yhteiset säännöt siirtymävaiheisiin, joissa käydään läpi, miten toimitaan lapsen siirtyessä eri tasoille, esimerkiksi esiopetuksesta perusopetukseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Vaasan kaupunki hyödyntää varhaiskasvatuksessaan osin Lapsen silmin -toimintamallin periaatteita. Vaasan kaupunki painottaa kielirikasta kasvatusta, monikulttuurisuutta, energiakasvatusta, vieraskielistä kasvatusta (englanti) ja varhaista kielikylpyä (ruotsi). Nämä perustuvat kaupungin strategioihin. Myös Väestöliiton suosituksia kehotunnekasvatuksesta on käytössä. Vaasan varhaiskasvatuksessa on käytössä pedagogisen toiminnan lomake, jonka avulla toimintaa kehitetään ja arvioidaan tarvittaessa. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.5 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Vaasassa pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa perustuu leikkiin. Tällä tavoitellaan lapsen osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa, sekä annetaan lapselle vastuuta hänen oman kiinnostuksensa mukaan. Luontokasvatus on myös isona osana esillä Vaasan varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena on nähdä ympäristön monimuotoisuus sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen oppimisen kannalta. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioidaan oppimisympäristöjä mietittäessä. Metsät, rannat ja kulttuuriympäristö ovat suuressa osassa. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.6 Toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Vaasan kaupunki pitää tärkeänä varhaiskasvatuksessaan leikkiä, liikuntaa, luontokasvatusta sekä terveellisten ravintotottumusten opettamista. Toiminnallisuus on näissä keskeisenä ohjaavana tekijänä. Yhdessä tekeminen ja kokeminen sekä vuorovaikutus ovat tärkeitä. Toiminnan järjestämisessä otetaan huomioon myös oppimisen tyylit. Kun lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, se määrittää myös paljon pedagogista suunnittelua. Lasten omat kokemukset sekä mielenkiinnon kohteet ovat pohjana suunnittelulle.

Työmuotoina käytetään myös havainnointia, saduttamista ja haastatteluja. Varhaiskasvatusta tehdään koko päivän aikana. Vaasan varhaiskasvatuksessa tehdään näkyväksi pedagoginen suunnittelu esimerkiksi siirtymätilanteissa ja ruokailuissa. Arjen tilanteet nähdään yhtälailla tärkeinä tilanteina kuin erikseen suunnitellut pedagogiset hetket. Vaasan kaupungissa on laadittu tieto- ja viestintäteknologian strategia, jonka pohjalta linjataan varhaiskasvatuksessa TVT:n pedagoginen käyttö. TVT yhdistetään arjessa erilaisiin tilanteisiin, kuten leikkiin, henkilöstön ja lasten itsearviointiin ja dokumentointiin. Varhaiskasvatuksessa tuetaan kielirikasta ohjelmaa. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.7 Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Lapsella on oikeus saada kehitykseen ja oppimisen tukea heti tarpeen ilmetessä, lapsen ollessa osallisena Vaasan kaupungin varhaiskasvatusta. Lähtökohtana kehi-

tyksen ja tuen järjestämiselle pidetään varhaisen tuentarpeen tunnistamista, erilaisen lähtökohtien ja vahvuuksien huomioimista sekä lähipäiväkodin periaatteen mukaisesti saatavia tarvittavia tukitoimia. Vaasassa on käytössä kolmiportaisen tuen toimintamalli (yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki). Tuen säännölliset arvioinnit ja tarkistukset toteutuvat toimintamallin periaatteen mukaisesti. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös asiantuntijoiden sekä huoltajien kanssa. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.7.1 Erityisen tuen tarve

Erityisen tuen tarpeen päätös tehdään lapselle viisivuotiaana, jos hän on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityisen tuen päätös tehdään ennen esikouluasteelle siirtymistä, jos lapsi on saanut tehostettua tukea tai erityistukea varhaiskasvatuksessa, tai jos hänen kehityksensä tai kasvunsa edellyttävät enemmän tukitoimia. Vaasan varhaiskasvatus tekee yhteistyötä lastenneuvolan kanssa. Varhaiskasvatuksessa toimii erityislastentarhanopettajia sekä S2-opettaja. Pohjanmaan tulkkikeskus on yhteistyössä kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa tarvittaessa. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.8 Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Kehittämisen edellytys on toiminnan arviointi. Sen avulla nostetaan esiin vaadittavat tuet ja tarpeet, jolloin säännöllinen dokumentointi mahdollistaa tilanteen seurannan. Arviointiin osallistuvat Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksessa lapset, huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö. Arviointimenetelminä käytetään haastatteluja, itsearviointeja, kehityskeskusteluja ja lapsen henkilökohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.9 Kuvaus Vaasan kaupungin vuorohoidosta

Vaasan kaupungissa järjestetään vuorohoitoa lapselle, joka huoltajien, työn tai opiskelujen takia sitä tarvitsee, öisin ja / tai viikonloppuisin. Vaasan kaupungin on pyrittävä järjestämään varhaiskasvatusta siten, että vuorohoitoa on tarjolla tarvittaessa kaikkina vuorokauden aikoina. Iltahoitoa tarjoavat päiväkodit ovat auki kello 22:een asti. Ympäri vuorokautiset päiväkodit tarjoavat hoitoa jatkuvasti, kaikkina

viikonpäivinä. Vuorohoito voidaan järjestää myös perhepäivähoidon piirissä. Vaasan kaupungissa ympärivuorokautista hoitoa järjestää päiväkoti Punahilkka. Jos tarve ympärivuorokautiselle hoidolle päättyy, lapsi siirtyy päiväsaikaan toteutettavan varhaiskasvatuksen piiriin. (Vaasan kaupunki 2018.)

2.10 Vuoropäiväkoti Punahilkka

Punahilkan päiväkoti on kaksikielinen vuoropäiväkoti, joka palvelee ympäri vuorokauden, vuoden jokaisena päivänä niitä perheitä, joilla on tarve ilt-, yö- ja viikonloppuhoitoon työnsä takia. Päiväkoti sijaitsee Korkeamäellä, Vaasassa. Päiväkodissa työskentelee kymmeniä lastentarhanopettajia, lastenhoitajia, avustajia sekä muuta henkilökuntaa. Päiväkodin johtajia on kaksi, erityislastentarhanopettajia yksi. Punahilkka on suuri päiväkoti, joka on yhdistetty kahdesta päiväkodista yhdeksi. Se on ollut myös ainut vuorohoitoa antava päiväkoti Vaasassa syksyyn 2018 saakka.

2.10.1 Ryhmäjaot

0–6-vuotiaille lapsille järjestetään Punahilkassa vuorohoitoa sekä vuorohoitoa tarvitsevien lasten esiopetusta. Punahilkassa on yhteensä 12 varhaiskasvatusryhmää, joista vuorohoitoryhmiin kuuluu ainakin yhdeksän ryhmää. Osa ryhmistä toteuttaa esiopetusta vuorohoidon mukana, osa toimii kaksikielisenä ryhmänä, jossa ruotsin kieli on pääkielenä. Yksi vuorohoitoryhmä on myös sisarusryhmänä toimiva. Punahilkan päiväkodissa vuorohoito perustuu Vaasan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Myös iltapäivisin ja iltaisin, eli vuorohoidossa olevien lasten kanssa toimitaan pienryhmissä. Vuorohoidossa pyritään takaamaan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi, joten perheiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Päiväkodissa toteutetaan kasvatuskumppanuutta, jonka tukena on yksilöllinen omahoitajuus. (Vaasan kaupunki 2018.)

2.10.2 Oppimisen alueet

Lapsen silmin -malli, aito kohtaaminen ja kuuntelu toteutuvat pedagogisesti hyvin suunnitellussa toiminnassa. Toiminta toteutetaan pääasiallisesti pienryhmissä. Kokoonpano vaihtelee sen mukaan, minkä ikäisiä lapsia ryhmässä on, tai mitä ryhmässä tehdään. Oppimisen alueita ovat Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni, Kasvan, liikun ja kehityn. (Vaasan kaupunki 2017.)

Kielten rikas maailma vahvistaa kielellisten identiteettien kehittymistä, ja lisää monilukutaitoa. *Ilmaisun moniin muotoihin* kuuluvat kehollinen, sanallinen, musiikillinen ja kuvallinen ilmaisu. Näitä taitoja harjoittelemalla lapset kehittävät ajatteluun ja oppimistaan. *Minä ja meidän yhteisömme* -oppimisalueeseen kuuluu haastaa lasta kohtaamaan erilaisia toiminnan ja ajattelun tapoja. *Tutkin ja toimin ympäristössäni* -oppialue kehittää lasta toimimaan ympäristössään, olipa se sitten rakennettu ympäristö tai luontoympäristö. Omakohtaiset havainnot ovat tärkeässä roolissa. *Kasvan, liikun ja kehityn* -oppimisalue käsittää ruokakasvatuksen, terveyden ja turvallisuuden sekä liikkumisen. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.10.3 Toimintaympäristöt

Punahilkan päiväkoti on yhdistynyt Lumikin päiväkodin kanssa yhteiseksi isoksi kokonaisuudeksi. Käytössä on liikuntasali, ruokala, askartelutiloja, leipomotila, sekä pienempiä tiloja, joita on helppo muokata pienryhmän toiminnan mukaan erilaisiin tarkoituksiin. Piha on jaettu etuosaan sekä suurempaan takaosaan, jossa on runsaasti tilaa ja erilaisia keinoja, kiipeilytelineitä sekä vaihtelevaa maastoa. Osalla ryhmistä on mahdollisuus omaan terassiin ja istutuksiin ryhmän läheisyydessä. Päiväkodin läheisyydessä on paljon rantoja, metsää ja urheiluun soveltuvia paikkoja. Näitä mahdollisuuksia pyritäänkin hyödyntämään joka viikko ryhmien erinäisissä toiminnoissa. Päiväkodilla käy kirjastoauto kerran viikossa, mutta myös kävelyetäisyydellä oleva Suvilahden kirjasto on käytössä. (Vaasan kaupunki 2017.)

Päiväkoti pyrkii toimimaan ekologisesti kaikilta osin, ja kierrätys sekä hiilijalanjäljen pienentäminen ovat isossa osassa päivittäistä pedagogiikkaa ja toimintoja. Päiväkoti pyrkii olemaan myös ”herkuton päiväkotit”, jolloin karkit ja muut sokerilliset makeiset ovat kiellettyjen listalla ravintovalinnoissa. Myös ruokalan tarjoama ruoka on pääasiassa sokerittomia vaihtoehtoja sisältävä. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.10.4 Toimintakulttuuri ja yhteisöllisyys

Punahilkassa näkyy hyvin Vaasan monikulttuurisuus, ja sitä pyritäänkin hyödyntämään kaikilta osin. Punahilkassa käytetään pedagogisen toiminnan suunnittelulomaketta, jossa pyritään toteuttamaan ryhmille teemoittain lapsilähtöiseen toimintaan perustuvia aktiviteetteja. Lapsilta siis kerätään kiinnostuksen kohteita ja aiheita, joista he haluaisivat teeman toteuttaa ja ryhmän lastentarhanopettajat suunnittelevat ja toteuttavat lapsille mieleisen teeman, joka voi kulkea arkitoiminnan mukana tuoden uusia tehtäviä ja tapahtumia ryhmälle teemaan liittyen. Suunnittelulomakkeeseen kirjataan tietoa ja toteutuksia teemasta, ja se asetetaan myös huoltajien näkyville, jolloin heidän on myös tätä kautta helppo seurata lapsen päiväkodin arkea. (Vaasan kaupunki 2017.)

Kasvattajat toimivat mallina päiväkodin lapsille erilaisten kielten, kulttuurin ja ihmisten myönteiseen kohtaamiseen. Lapset kasvatetaan oppimaan hyviä tapoja ja ystävällisyyttä. Päiväkodin toiminta perustuu yhteistyöhön muiden tahojen kanssa, joka osaltaan lisää lasten ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja. Lapset oppivat ratkaisemaan ristiriitatilanteita, asettumaan toisen asemaan ja näkemään asioita monesta eri näkökulmasta. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. (Vaasan kaupunki 2017.)

Kulttuuri-identiteetin rakentamista pidetään tärkeänä asiana, ja lapsia tuetaan siinä. Eri kulttuureista saadut tiedot, taidot ja kokemukset, joita lapsi saa varhaiskasvatuksensa lomassa, vahvistavat hänen taitojaan käyttää, oppia ja omaksua sekä luoda uutta kulttuuria. Punahilkan lapsia tuetaan suhtautumaan avoimesti ja myönteisesti muihin kulttuureihin ja heidän perinteitään kohtaan, ja hyvä esimerkki näihin on tuoda ne osaksi juhlia, leikkejä ja ruokailuhetkiä. (Vaasan kaupunki 2017.)

Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen, hänen elinpiirinsä laajenee kodin ulkopuolelle. Lapset kohtaavat uudenlaisia toimintamalleja, perinteitä, tapoja ja arvoja. Tehtävänä varhaiskasvatuksessa onkin opettaa lapsi näkemään ja kokemaan erilaisia lähiympäristöön kuuluvia monimuotoisuuksia, jolloin hän kehittyy kohtaamaan uusia asioita. Asioita lähestytään ottaen huomioon lähiyhteisön menneisyys, katso-mukset, eettisyys, nykyisyys ja tulevaisuus sekä media. Esimerkiksi sadut, kuva-taide, leikit, draama, musiikki, vierailijat ja vierailut lähiympäristöön, tapahtumat ja mediasisällöt ovat tapa toteuttaa Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen aluetta. Tämä alue tukee erityisesti lasten kulttuurista osaamista, ilmaisua ja vuorovaiku-tusta sekä oppimiseen ja ajatteluun liittyvää kehittymisen aluetta. (Vaasan kaupunki 2017.)

2.11 Lastentarhanopettajan haastattelu

Ennen kuin Punahilkkan päiväkoti aukesi, vuorohoitoa Vaasassa tarjosi Unituulen päiväkoti. Vuorohoidon erityispiirteitä tavallisen yksivuorohoidon sijasta on se, että ”lapsia tulee ja menee pitkin päivää”, joten toiminta on suunniteltava lasten hoito-ajat huomioon ottaen. Pedagogista toimintaa on kaikki toiminta arjen toiminnoista aina ohjattuihin toimintahetkiin asti. (Lastentarhanopettaja 2019.)

Lasten erilaiset hoitoajat tuovat haasteen siihen, että opettajan on pidettävä tarkkaan huolta koko ryhmää koskevasta tasa-arvoisesta oikeudesta osallistua ohjattuun toi-mintaan, vaikkapa metsäretkelle. Retkelle voidaan mennä kahdesti päivässä, aamu-päivällä ja iltapäivällä siten, että sekä päivävuorolaiset että iltavuorolaiset pääsevät osallistumaan. Vuorohoitoon osallistuu myös lapsia, jotka ovat harvemmin hoi-dossa ja pitkillä lomilla. Tämä tuo suunnitteluun oman haasteensa. Opettajana on kuitenkin pidettävä huolta, että on tietoinen kaikkien lasten tarpeista sekä mielen-kiinnon kohteista. (Lastentarhanopettaja 2019.)

Turvaa vuorohoitolapsille luovat turvalliset ja helposti lähestyttävät aikuiset sekä positiivinen ja kannustava ilmapiiri. Kehitystä vuorohoitoon toivottaisiin aikuisten läsnäoloon, ja viikonloppuhoidossa järjestettävään toimintaan, jotta lähdetäisiin vaikkapa metsäretkelle tai kävelyille, eikä jäätäisi vain päiväkodin pihaan leikki-mään. Lapset otetaan huomioon rutiineissa ja rytmeissä päivä- ja iltavuorohoidossa.

Ne pyritään pitämään kuitenkin pysyvinä, esimerkiksi ruokailuista ja lepoajoista puhuttaessa. Lasten tarpeet ja mielenkiinnon kohteet tulevat kuitenkin esiin, vaikka aikuiset suunnittelevatkin raamit päivälle. Kun lapset yöpyvät vuorohoidossa tai menevät unilleen, jokaisen lapsen yksilökohtaiset tarpeet ja totutut rutiinit huomioidaan; kuka haluaa iltasadun, kuka silitystä, kuka oman unilelun vierelleen. (Lastentarhanopettaja 2019.)

Lastentarhan opettajan mukaan mielekkäimpiä asioita lapsille vuorohoidossa löytyy iltahoidosta. Siellä ryhmät ovat aina totutusti pienemmät, joten toiminta on vapaampaa ja pienryhmissä on helpompi huomioida lasten yksilökohtaiset tarpeet. Vuorohoidossa esiin tulevat erot päivän ja illan välillä näkyvät siinä, että usein lapset kaipaavat iltavuorohoidossa oloa. Siellä lapsi saa helpommin aikuisen jakamatoman huomion pidemmäksi aikaa, kun paikalla on yleensä vain muutamia lapsia ja yksi aikuinen. Joka päivä on kuitenkin erilainen ja iloa täynnä, toiminta muotoutuu hyvin pitkälle lasten mielenkiinnon kohteiden pohjalta. Tarkoitus on iloita lasten onnistumisista yhdessä. (Lastentarhanopettaja 2019.)

Lopuksi lastentarhanopettaja arvaili, mitä lapset voisivat valokuvata päiväkodistaan mielekkäinä asioina. Hänen mukaansa jumppasali ja käytäväleikit ovat kovassa suosiossa. Eroa ei päivä- ja iltavuoron välillä juurikaan ole, muuten kuin että iltatoiminta toteutetaan hieman vapaampana toimintana, koska aikuisia ja lapsia on määrällisesti vähemmän. (Lastentarhanopettaja 2019.)

3 KEHITYSPSYKOLOGIA

Varhaislapsuus on vahvasti kehittymisen, kasvamisen ja oppimisen aikaa. Taitojen oppimisessa on yleensä näkyvillä selkeä kehitysseuranto, jonka tunnistaminen auttaa aikuista ihmistä huomaamaan lapsen tarpeet ja tukemaan hänen kehitystään taroituksenmukaisesti. Kaikki lapset eivät kuitenkaan omaksu uusia taitojaan samassa järjestyksessä. Esimerkiksi sisaruksien välillä on ollut havaittavissa yksilöllisiä vaihteluja kehityksen etenemisessä ja taitojen omaksumisessa. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen, Ruoppila 2015, 23.)

Lapsen temperamentti, tiedot, kiinnostuksen kohteet ja taidot sekä hänen ympäristössään olevat tekijät, kuten kasvuolot, kulttuuri ja perherakenteet ovat vuorovaikutuksissa keskenään, ja joko lisäävät tai vähentävät toistensa merkitystä. Vastavuoroisuus on aina läsnä lapsen kehityksessä hänen ja hänen ympäristönsä välillä. Aikuiset omalla käyttäytymisellään ohjaavat lasta ja lapsen ominaispiirteet vaikuttavat aikuisen käyttäytymiseen. Tutkimusten ja analysointimenetelmien lisääntyminen ja monipuolistuminen antavat uusia mahdollisuuksia selvittää, mitkä ominaisuudet ja taidot sekä piirteet ovat lapsessa pysyviä ja mitkä taas ennakoivat lapsen myöhempää kehitystä (Ahonen ym. 2015, 23).

Ymmärtääksemme lasta ja hänen tapaansa ymmärtää ympäröivää maailmaa tarvitsemme tietoa siitä, miten lapsi ratkaisee ongelmia, havainnoi, mietti syy-seuraus -suhteita ja kehittää kieltään sekä muistiaan. Tällaista tiedollista kehittymistä on kuvattu vaiheittain etenevänä (Piaget 1953). Havainnoimalla sekä muistin ja kielen kehityksen avulla lapsi hankkii tietoa ympäristöstään ja oppii. Kehityopsykologi Jean Piaget (1953) on sitä mieltä, että lapsi ei peri kykyjä vaan on ainoastaan valmiina reagoimaan ympäristöönsä. (Ahonen ym. 2015, 23–24.)

Kun lapsi on vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja siinä olevien ihmisten kanssa, hän muodostaa skeemoja, jotka jäsentyvät uusiin tilanteisiin (assimilaatio), tai muo-
vaa uuden tilanteen vaatimalla tavalla (akkommodaatio). Jean Piaget on jakanut lapsen kehityksen neljään vaiheeseen. Nämä vaiheet etenevät siten, että kun lapsi on sisäistänyt edellisen vaiheen toiminnat, hän siirtyy uuteen vaiheeseen. (Ahonen ym. 2015, 23–24.)

Sensomotorinen vaihe on ensimmäinen vaihe (0–2 vuotta). Tässä vaiheessa lapsi liikkuu aktiivisesti ja havainnoi sekä käsittelee esineitä. Leikkiessään lapsi toistaa erilaisia oppimiaan toimintoja. Jos lapsi havaitsee, että toiminta ei tuota toivottua tulosta, hän oppii vähitellen muokkaamaan toimintaansa siten, että toivottu tulos onnistuu. Seuraava vaihe on esioperationaalinen vaihe (n. 2–7 vuotta). Siinä lapsi siirtyy sensomotorisesta ajattelutavasta esittävään ajatteluun. Varsinkin esikäsitteellisen kauden aikana (n. 2–4 vuotta) laajenee lapsen kielitaito hyvin nopeasti. Lapsi pystyy myös jäljentelemään kohteita, jotka eivät ole läsnä sekä leikkimään kuvitteellista leikkiä. (Ahonen ym. 2015, 23–24.)

Tämän jälkeen alkaa lapsen intuitiivinen kausi (n. 4–7 vuotta), jolloin lapsi sitoutuu vielä omaan näkemykseensä asioissa. Hän kykenee luokittelemaan esineitä, pitäen kuitenkin vain yhtä ominaisuutta mielessä, kuten minkä värinen tai kokoinen esine on. Tässä vaiheessa lapsi alkaa hahmottaa jo asioiden sarjoittumista. Viisivuotias lapsi osaa järjestää jo helposti kyniään järjestykseen siten, että ensimmäisenä on pisin kynä ja viimeisenä lyhin. Lapsen ajattelua ohjaa kuitenkin vielä välitön havainnoiminen, joten nesteen määrän säilyvyydet ja muut muuttuvat tekijät ovat vielä vaikeita ymmärtää. (Ahonen ym. 2015, 24.)

3.1 Lapsen oppiminen ja muisti

Lapsen valmiudet oppia kokemuksia ovat mahdollisia jo ensimmäisestä elinpäivistä asti. Oppimiselle pohjan luovat tottuminen (habituaatio) ja herkistyminen (sensitisaatio), jotka oppimisen perusmuodon ohella kasvattavat lapsen muistivarastoa jo ennen hänen syntymäänsä. Kognitiivisen kehityksen kannalta on tärkeää, millä tavoin lapsi suhtautuu uusiin asioihin, millaisia tapoja hänellä on muutoksen ja tottumisen reagointiin, ja miten voimakkaasti kehittyneemmät oppimisen muodot vaikuttavat lapsen käyttäytymiseen. Seuraavien ilmiöiden avulla voi kuvata lapsen oppimista: kyky jäljitellä mallin mukaan, valmius reagoida toisiinsa yhteydessä oleviin asioihin, taito hahmottaa asioiden välisiä yhteyksiä ja kyky toimia epäsuorasti niiden mukaan. Olennainen osa lapsen oppimista on tottuminen eli habituaatio. (Ahonen ym. 2015, 29.)

Lapsi oppii kasvuympäristössään, kun hän altistuu erilaisille kokemuksille ja tekemisille. Muisti, joka syntyy oppimisen tuloksena, on läsnä lähes kaikessa älyllisessä ja sosiaalisessa toiminnassa. Kun muisti kehittyy, on sille ominaista taloudellisuus. Kaikkia kokemuksia ei voi taltioida mieleen erillisinä osina, vaan lapsi muodostaa niistä kokemuksista mielikuvan sisäisesti, joka yhdistää kokemuksen piirteitä sen mukaan, miten lapsi on sillä hetkellä niitä valmis omaksumaan ja mieltämään. Tällä tavoin muistitoiminnot ovat kiinni lapsen muussa kehityksessä. (Ahonen ym. 2015, 23–24.)

Kun mielikuvat muuttuvat pysyviksi, lapsen muisti mahdollistaa sen, että hän voi ennakoida tulevia tapahtumia, saada takaisin mieleen menneitä kokemuksia, ymmärtää tapahtumia olemassa olevan tiedon avulla, sekä esittää toimintansa välityksellä mielipiteitä itselleen ja muille. Nämä pysyvät mielikuvat mahdollistavat myös sellaisten kohteiden jäljittelyn, jotka eivät ole läsnä. Viivästetty jäljittely ei ole lapselle toiminnan suoranaista mekaanista toistoa, vaan se vaatii lapselta havainnoivaa oppimista ja tapahtuman jäsentämistä. (Ahonen ym. 2015, 54–56.)

3.1.1 Rauhoittuminen

Rauhoittuminen ja rauhallisuus tarkoittavat muun muassa levollisuutta, hiljaisuutta, tyyneyttä sekä maltillisuutta (Suomisanakirja 2019). Jokainen ihminen tarvitsee arjessaan rauhallisia hetkiä, iästä riippumatta. Hetkiä täytyy olla riittävästi, jotta stressi ja hektisyys saavat vastapainoa ja arjessa tarvittavat voimavarat riittävät. Jari Sinkkosen (Kodin kuvalehti 2017) mukaan päiväkodin melu voi stressata lasta. Myös kodin jatkuvat riidat tuovat lapselle stressiä. Nämä lisäävät lapsen lyhytjänteisyyttä ja lapsi ärtyy herkemmin. Lapsen leikin ja luovuuden herättämiseksi lapsen pitäisi saada välillä olla rauhassa.

Keltikangas-Järvisen (Uusi Suomi 2008) mukaan päiväkodeissa on mitattu erittäin korkeita desibelimääriä. Äänekkäät ja suuret lapsiryhmät päiväkodeissa saavat lapsille aikaan aggressiivisuutta, sekä ovat uhka älykkyyden kehittymiselle. Mikäli yhteiskunnassa säästetään pitämällä suuria lapsiryhmiä, eivät lapset aikuisiksi kasvetuaan pärjää työelämän paineissa. Tämä johtuu siitä, että he ovat jo lapsena altistuneet yliaktiivisuudelle ja stressille.

Sadut lisäävät lapsen kuuntelemisen ja keskittymisen taitoa. Satujen tarkoitus on myös rikastuttaa lapsen mielikuvituksen käyttöä. Satuhetket ovat pieniä hengähdystaukoja, jolloin lapsi saa keskittyä vain käsillä olevaan hetkeen. Lastenkirjallisuusasiantuntija Arja Kanervan mukaan ”tämän ajan lapset tarvitsevat enemmän rauhaa ja hiljaisuutta”, jota luovuuden kehittyminen myös tarvitsee. Rauhoittumalla aikuisen kanssa satujen ääreen lapsi oppii empaattisuutta ja tunteiden käsittelyä. (Yle 2019.)

3.1.2 Luovuus

Lapsille on luontaista ilmaista itseään kokonaisvaltaisesti, sekä yhdistää luovasti ilmaisun eri muotoja. Lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuva edistää lasten taiteellinen kokeminen sekä ilmaisun eri muodot. Myös ympäröivän maailman jäsenys ja ymmärtäminen helpottuu tällä tavoin. Kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä harjoitellessaan ilmaisun taitoja, samalla kehittyvät myös heidän oppimisen ja ajattelun taitonsa. Jotta lasten eettinen ajattelu kehittyisi, heillä tulee olla kyky kuvitella ja luoda mielikuvia. Tutustumalla ilmaisun eri muotoihin, kulttuuriperintöön ja taiteeseen, lapset vahvistavat osaamistaan myös vaikuttamiseen, osallistumiseen ja monilukutaitoon. (Vaasan kaupunki 2017.)

Keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa lapsille innostavalla ja puhuttelevalla tavalla tarjoavat ilmaisun erinäiset muodot. Jotta lapset saisivat tuotua näkyviin tunteensa, havainnointinsa ja luovan ajattelunsa, tarjotaan heille taiteellista ilmaisua. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan monin eri tavoin. Erilaiset työtavat, oppimisympäristöt sekä lähiympäristön kulttuuritarjonnat hyödynnetään oppimisessa. Välineet, materiaalit, riittävä ohjaus, innostava ympäristö ja sen esteettisyys luovat suuren merkityksen tutustuttaessa ilmaisumuotoihin. Taidekasvatukseen sisältyy sekä ennakoimaton että ennalta suunniteltua ohjausta ja toimintaa. Tekemisen eri vaiheet ja niiden harjoittelu, dokumentointi, kokeilut ja tutkiminen sisältyy oppimisen ja ilmaisun prosessiin. (Vaasan kaupunki 2017.)

Jokainen lapsi saa tukea yksilölliseen ilmaisuunsa ja yhteiset luovat prosessit saavat tarpeeksi aikaa ja tilaa toteutua. Taidekasvatusta rikastuttaa lasten, henkilöstön ja

yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen. Toimintaa ja ilmaisua harjoitellaan myös käsityöllisen toiminnan kautta, jotta lapset kokisivat tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen ilot. Nautintoa työskentelyyn tuovat oman käden jälki ja luovuus. (Vaasan kaupunki 2017.)

3.2 Sosiaalisten taitojen kehitys

Sosiaaliset taidot ovat niitä taitoja, joita lapsi käyttää arkipäivän tilanteissa ratkaistessaan ongelmia, ottaessaan osaa toimintaan, käyttäessään aloitteellisuutta ja päästessään mukaan leikkeihin. Lapselta edellytetään empatiakykyä tämän taidon opettelussa ja toimiessa. Tärkeänä taitona pidetään myös lapsen kykyä ymmärtää omia tunteitaan ja ilmaista niitä tavalla jotka sopivat eri tilanteisiin. Taito on kytköksissä lapsen omaan minäkuvaan sekä hänen asemaansa ryhmässä, jossa hän on osallisenä. (Ahonen ym. 2015, 61–62.)

Sosiaalinen kompetenssi muodostuu lapsella monista erilaisista alataidoista, joita hän on oppinut käyttämään jo entuudestaan kuten itsesäätely ja tunnetaidot, sosiaaliset taidot, osallisuus, kiintymyssiteet ja sosiokognitiiviset taidot. Tämän kompetenssin arviointi edellyttää kuitenkin, että käytössä on paljon erilaisia havainnointeja lapsesta ja hänen toiminnastaan, erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Positiivisena perustana sosiaalisessa käyttäytymisessä voidaan pitää uusien kokemusten ja tietojen sovittamista aiempiin tietorakennelmiin. Tämä on ulospäin suuntautuvaa niin kuin aggressiivisuuskin, mutta tähän sisältyvät tunteiden hallinta ja mielijohteet sekä hyvä yhteistyökyky muiden kanssa. Tästä syystä lapset, jotka ovat sosiaalisia, ovat usein myös suosittuja muiden lasten mielestä. He ovat joustavia ja toimivat taitavasti kahdenkeskisissä tilanteissa, kuten myös ryhmätilanteissa. (Ahonen ym. 2015, 61–62.)

Lapsen sosiaalinen kompetenssi lisääntyy ja tulee monipuolisemmaksi kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. Kun ikää tulee lisää, lapsi pystyy entistä paremmin hahmottamaan ympäristöään ja siinä olevia tapahtumia sekä kuvailemaan niitä kielellisesti. Lapsen saadessa lisää kielitaitoa hän innostuu myös käymään erilaisia roolileikkejä ja mielikuvitusleikkejä muiden lasten kanssa. Kun lapsi on osa ryhmää,

hän tuntee kuuluvansa siihen, ja ymmärtää että sosiaaliset suhteet ovat pysyviä. Ystävyyssuhteita alkaa muodostumaan ja sosialisointi muiden kanssa lisääntyy. Lasten yhteiset leikit ovat hyviä mahdollistamaan tämän toiminnan. (Ahonen ym. 2015, 61–62.)

3.2.1 Lapsen osallisuus

On tärkeää, että lasten mielipiteet ja ajatukset tulevat monin eri tavoin näkyviksi kasvattajille. Tällä tavoin lapsi kokee osallisuutta, ja tuntee, että hänen mielipiteellään on merkitystä ja arvoa. Lapsen osallisuus on sitä, että lapsi voi osallistua hänen etunsa turvaamiseksi tehtävän työn toteuttamiseen ja arviointiin. Ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta on ratkaisevaa, että annetaan mahdollisuus olla mukana itselle merkittävien yhteisöjen asioiden käsittelyssä. Yhdessä eläminen ja oleminen opitaan osallistumisen kautta. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

3.3 Leikin merkitys kehityksessä

Leikki on lapselle vapaaehtoista toimintaa, johon hän suuntautuu luontaisesti. Lapsi tutustuu ympäristöönsä leikkiessään, jakaa kokemuksia toisten kanssa ja oppii uusia asioita. Lopputuloksella ei niinkään ole lapselle väliä, ainoastaan leikin tuoma ilo on keskiössä. Motoristen, sosiaalisten ja tiedollisten taitojen kehitys antaa mahdollisuuden siihen, että leikkien sisällöt ja toteutukset muuttuvat ja monipuolistuvat iän myötä. (Ahonen ym. 2015, 65–70.)

Ikäkausille tunnusomaisten leikkien tunnistus auttaa aikuista hyvin havainnoimaan lapsen käyttäytymistä leikeissä. Tapa, jolla lapsi leikkii, on usein viite monipuolisesta lapsen sen hetkisestä kehityksestä. Kolmen ensimmäisen vuoden aikana lapsi leikkii suurimmaksi osaksi esineillä sekä toiminnallisia leikkejä. Nämä leikit ovat usein lyhytkestoisia, nopeasti aiheiltaan vaihtuvia ja liikkuvia. Symbolisiin leikkeihin siirtyminen tapahtuu toisen ikävuoden alkupuolella. Lapsi suuntaa näissä leikeissä symbolista toimintaansa sekä itseensä että toisiin. (Ahonen ym. 2015, 65–70.)

Lapsi korvaa myös usein esineitä ja antaa niille uusia käyttötarkoituksia. Kehitysmuutokset ovat näiden ensimmäisten vuosien aikana nopeita. Kolmivuotiaat ja sitä

vanhemmat lapset kiinnostuvat erilaisista rakenteluleikeistä. Kolmivuotiaiden rakenteluleikit ovat kuitenkin vielä ajaltaan lyhytkestoisia. Rakenteluleikkejä suositetaan 3–7 ikävuoden aikana, koska ne tuovat lapselle lisää taitoja motoriikassa, hahmottamisessa, luovuudessa, pitkäjänteisyydessä, tarkkaavaisuudessa ja kekseliäisyydessä. (Ahonen ym. 2015, 65–70.)

Leikkikumppanit tuovat mukaan sosiaalisia taitoja, kun lapset joutuvat neuvottelemaan leikin etenemisestä ja muista leikkiin liittyvistä asioista. Tässä harjaantuvat myös lasten kielelliset taidot, asioista sopiminen ja toisen huomioon ottaminen. Roolileikit ovat myös yleisiä kolmivuotiaasta lähtien. Roolileikkien aikana lapsi harjoittelee tärkeitä taitoja koulua ajatellen, koska yhteistoiminta ja vuorovaikutustaidot kasvavat. (Ahonen ym. 2015, 65–70.)

Viisivuotiaana lapset kiinnostuvat erilaisista sääntöleikeistä, joita ovat esimerkiksi muistipelit ja korttipelit. Lapsen mieltä viehättävät vuorottelu ja tietyn kaavan käyttö, jotta pelissä pääsee eteenpäin. Nämä säännöt ovat esillä myös pihaleikeissä, joissa voi olla mukana useitakin lapsia kerralla. Säännöt välittyvät lapsille eri tavoin. Ne voivat tulla vanhemmilta nuoremmille tai spontaanisti leikin mukana. Sääntöjä voidaan myös muuttaa leikin muuttaessa muotoaan, tai jos leikkiin tulee lisää osallistujia. (Ahonen ym. 2015, 65–70.)

Kaikkien lasten leikeissä on mukana fyysisyys, mutta sen käyttö vaihtelee lapsesta toiseen. Motoriikan kehittyessä kehitty myös lasten fyysisyys leikkiessä. Leikki heijastaa kokonaisvaltaisesti lapsen tiedollisia, motorisia ja sosiaalisia taitoja. Leikkejä tarkastellessa saadaan infoa lapsen kehityksestä kielen, sisäisten mielikuvien, tarkkaavaisuuden ja tiedonkäsittelyn suhteen. (Ahonen ym. 2015, 65–70.)

3.3.1 Leikin merkitys päiväkodissa

Päiväkoti Punahilkkan iltavuorossa yksinleikille on enemmän aikaa. Iltaisin lapsilla on tilaa ja aikaa omanlaisen maailman luomiseen, joka on osaltaan merkityksellistä lapsen itsesäätelyn kehitykselle (Leikkipäivä a. 2019).

Psykologi Teivaanmäen mukaan leikki mukailee lapsen kehityksen tasoa sekä vie sitä myös kehittyessään eteenpäin. Leikin lomassa lapsen elämäntaidot kehittyvät.

(Leikkipäivä a. 2019.) Mannerheimin lastensuojeluliiton mukaan lapsi osallistuu, toimii ja oppii luontaisesti leikin mukana. Lapset voivat harjaantua käsittelemään epäonnistumisiaan ilman pelkoa. Taidoille ja tiedoille saadaan vahvistusta, kun lapsi harjoittelee leikeissä ja peleissä. Lisäksi lapset harjaantuvat oppimisessakin tarvittavissa kognitiivisissa toiminnoissa. Leikeissä kehittyvät olennaisesti myös vuorovaikutuksen, kuuntelemisen ja sosiaalisen kanssakäymisen taidot. Opetellaan tulemaan toimeen erilaisten ihmisten ja tilanteiden kanssa sekä käsittelemään tunteita. Itseluottamuksen, omien kykyjen ja luovuuden kehittyminen voi myös vahvistua. (Leikkipäivä b. 2019.)

3.4 Liikunta ja varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa on tavoitteena saada lapset innostumaan liikkumisesta monipuolisesti, sekä kokemaan iloa sen kautta. Varhaiskasvatuksessa kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin jokaisena vuodenaikana, säästä riippumatta. Sen lisäksi, että lapsilla on ohjattua liikuntaa, huolehditaan päiväkodissa myös siitä, että heillä on mahdollisuus toteuttaa sitä omatoimisesti päivän mittaan sisällä ja ulkona. Liikuntakasvatuksen täytyy olla säännöllistä, ja tavoitteellista sekä monipuolista ja lapsista lähtöisin. Fyysinen aktiivisuus on tärkeä osa lapsen tervettä kasvua, oppimista, hyvinvointia ja kehitystä. Kun puhutaan fyysisestä aktiivisuudesta, sillä tarkoitetaan eritasoisia ja kuormittavuudeltaan erilaisia tapoja liikkua, kuten leikkimiset eri ympäristöissä (ulkona, sisällä), retkeilyt sekä liikunnalliset ohjatut tuokiot. (Vaasan kaupunki 2017.)

4 VALOKUVAUS MENETELMÄNÄ

Tässä osiossa käsitellään valokuvausterapian historiaa, valokuvauksen käyttöä terapeuttisessa työssä ja voimauttavaa valokuvausta. Käsittelyssä on myös valokuvauksen tavoite, asiakkaan ja työntekijän roolit sekä photovoice-menetelmä. Koska tutkimus koskee photovoicen käyttöä päiväkodissa, on tarkoituksenmukaista avata hieman myös kyseistä aihetta aiemman tutkimuksen osalta.

4.1 Historiaa valokuvausterapiasta ja sen käytöstä terapeuttisessa työssä

Joseph Niépce ja Luis Daguerren keksimä dagerrotypia-valokuvausmenetelmä julkistettiin vuonna 1839 Ranskan Tiede- ja taideakatemian kokouksessa. Tästä lasketaan valokuvan historian alkaneen. Vuonna 1856 valokuvaa käytettiin ensimmäisen kerran psykiatriassa, jolloin englantilainen harrastevalokuvaaja ja psykiatri Diamond piti aiheesta esityksen Lontoon kuninkaallisessa lääketieteellisessä yhdistyksessä. Hän halusi tuoda kuvaten esiin potilaissa tapahtuvia muutoksia. Samalla hän havaitsi, että kuvien katselu oli merkityksellistä niin henkilökunnalle kuin potilaillekin. (Halkola 2012, 311.)

Tämän jälkeen tunnetuksi tuli myös muutama muu, joka käytti valokuvausta hyödyksi psykiatriassa 1800-luvulla, mutta sen jälkeen asia unohdettiin yli sadaksi vuodeksi. Vuonna 1970 arvioidaan alkaneen kansainvälisesti valokuvaterapeuttisen työskentelyn käyttöönotto. Noin kaksisataa taideterapeuttia ja psykologia muodostivat ryhmän Amerikassa ja Kanadassa, ja alkoivat käyttää valokuvaa ihmisen mielen ja elämän tutkimisessa ja hoidossa. Niihin aikoihin myös Britanniassa tehtiin valokuvauksen työpajoja, joissa keskiössä oli kuvaajien identiteetin ja omakuvan tutkiminen. (Halkola 2012, 311.)

Perhealbumien kuvien tarkastelu liittyy olennaisesti valokuvaterapiaan, ja tämä näkyi Suomen valokuvataiteessa ensimmäisen kerran 1980-luvun alussa. 1990-luvun alkupuolella Lauri Mannermaa, psykologi ja valokuvaaja, toi valokuvaterapian Suomeen. Käsitteistön tähän tarkoitukseen loi valokuvaterapiainstituutin perustaja Judy Weiser. (Halkola 2012, 311.)

Ennaltaehkäisevä, hoitava ja kuntouttava valokuvauksen käyttö on määritelty terapeuttiseksi valokuvausterapiaksi. Sitä käyttää hyödykseen terveys-, kasvatus- ja sosiaaliala. Koska valokuvaus on luonteeltaan arkista toimintaa, se soveltuu moninaisesti eri paikkoihin ja käytäntöihin. Valokuvaus on väline, jolla viestii eikä se tarvitse teknisiä tai taiteellisia taitoja osakseen. Koska kysymys on runsaasti ilmaisullisesta työmuodosta, se voidaan yhdistää myös taideterapioihin. (Halkola 2012, 312.)

Henkilökohtainen kuvatyöskentely on terapeutista valokuvausta. Se voi olla oma-kohtaista, sillä voi tehdä itsetutkiskelua ja kasvattaa itseään valokuvaamalla. Valokuvaustaiteeseen liittyvä kuvatyöskentely voidaan luokitella terapeuttiseksi valokuvaamiseksi, vaikka sen tarkoitus ei sitä olisikaan. Taidetta ja terapiaa yhdistävät läheisesti pyrkimykset tuoda esiin elämän ja elämän tärkeiden merkityksien ymmärtämisen. Tutkimus valokuvataiteesta voi toimia myös lähteenä psykoterapeuttisessa tutkimuksessa ja tulevaisuudessa innoittaen ja käynnistäen niitä.

”Valokuvan vaikuttavuus voi olla hyvinkin yllättävää. Sanonta sen terapeuttisesta vaikuttavuudesta ei ole liioittelua.” (Halkola 2012, 313.)

4.2 Voimauttava valokuvaus

Miina Savolaisen (2009, 222) mukaan arjen teemojen tavoitteellinen valokuvaaminen tarkoittaa elämän ajankohtaisten ja voimavaroja syövien asioiden työstämistä, mutta myös voimaa ja iloa tuovien asioiden vahvistamista valokuvaamalla. Voimauttavan valokuvauksen projektin elementtejä ovat kuvaustilanteen lähentävä vuorovaikutus, palautteenanto ja mahdollisuus tehdä itselle tai omalle yhteisölle tärkeitä asioita näkyväksi. Tässä tutkimuksessa valokuvauksen keinoin annettiin lapsille mahdollisuus näyttää, mitkä asiat ovat heille tärkeitä ja tuottavat iloa vuoropäivähoidon arjessa. Valokuvissa korostui esimerkiksi lapselle tärkeitä paikkoja, leluja tai toimintoja. Valokuvaustuokioiden jälkeen kuvat teemoitettiin yhteneväisiksi kokonaisuuksiksi analysointia varten.

4.3 Valokuvauksen tavoite

Valokuvaus antaa tilaa luovuudelle, mutta taustalla on tavoitteellisuus, jossa mietitään, mitä halutaan tehdä näkyväksi, mitä halutaan todistaa itselle tai muille, mitä asioita voitaisiin vaalia ja vahvistaa? Valokuvaus on luova prosessi, jossa lopputulosta ei voida tietää etukäteen. Tarkoituksenmukaista on kuvata teemaa, joka tuntuu merkitykselliseltä, vaikka valokuvaamista aloittaessa ei voi välttämättä sanoa, miksi näin on. Prosessissa täytyy sietää epävarmuutta ja epäonnistumisen mahdollisuutta. (Savolainen 2009, 222.)

4.4 Asiakkaan ja työntekijän roolit

Valokuva tarjoaa lähes rajattomat mahdollisuudet asiakkaan (tässä tapauksessa puhutaan lapsesta) voimauttavaan kohtaamiseen. Keskeisiä teemoja ovat eheyttäminen, tunnetason herättäminen ja hyvän näkyväksi tekeminen. Lapsi on pääosassa prosessissa, joka on hänen henkilökohtaista identiteettityötään. Työntekijät eivät siis voi auttaa voimauttamisessa, koska voimautuminen on sisäinen prosessi. Työntekijän rooli on olla kanssakulkija, peili ja rohkaisija. Työntekijän omalla innostumisella on suuri vaikutus lapsen uskaltautumiseen ja onnistumisen iloon. (Savolainen 2009, 223.)

4.5 Photovoice-menetelmä

Photovoice on prosessi, jossa yhteisön jäsenet käyttävät valokuvausta ja valokuvista syntyneitä tarinoita tunnistaakseen ja esittääkseen heille tärkeitä asioita. Photovoiceella on kolme päämäärää. Ensimmäisenä mainitaan yhteisön vahvuuksien ja haasteiden tallentamisen ja reflektoinnin mahdollistaminen. Toisena päämääränä on kriittisen keskustelun ja tärkeiden asioiden tiedostamisen edistäminen, jotka mahdollistuvat, kun valokuvista keskustellaan ryhmissä. Kolmas päämäärä on tavoittaa päättäjät. Esimerkiksi Kiinassa eräässä Yunnanin alueen köyhässä kylässä kylän naiset ovat jäsentäneet päättäjille tarpeitaan valokuvaamalla. Photovoice on hyvin joustava, ja sitä voi sopeuttaa erityisiin osallistaviin päämääriin, erilaisille ryhmille ja yhteisöille sekä kansanterveysongelmiin. (Wang & Burris 1997, 369–375.)

Photovoice-konsepti on kehitetty kolmesta lähteestä, joista esimerkkinä mainittakoon teoreettinen kirjallisuus kriittisen ymmärryksen oppimiseen, feministinen teoria ja dokumentaarinen valokuvaus. Käytännössä kuka tahansa voi oppia käyttämään kameraa, joten photovoice on erityisen voimauttavaa kaikenlaisille ihmisryhmille, kuten työntekijöille, lapsille, talonpojille, hallitsevaa kieltä taitamattomille ihmisille sekä ihmisille, jotka ovat sosiaalisesti leimattuja terveydentilansa vuoksi. (Wang & Burris 1997, 369–375.)

Dokumentaarinen valokuvaus -termiä on käytetty kuvaamaan visuaalisten tyylien ja lajien valtavaa joukkoa. Termi sivuaa läheisesti photovoicea. Yhdysvaltojen maatilan turvallisuushallinnon masennuksen aikakauden historiallinen osaston (the Historical Section of the Depression-era U.S. Farm Security Administration) johtaja Roy Strykerin mukaan dokumentaarinen valokuvaaminen on ”asioiden sanomista valokuvien kielellä”. Dokumentaarista valokuvaamista on käytetty esimerkiksi Ewaldin ”Portraits and Dreams” -projektissa, joka esitteli kuvin ja sanoin Apalakkien nuorten jokapäiväistä elämää. Lisäksi Jim Hubbard on käyttänyt menetelmää kodittomien lasten kanssa tehdyssä projektissa. (Wang & Burris 1997, 369–375.)

Photovoice-menetelmään osallistuvien tulee valita ottamistaan valokuvista, mitkä kuvaavat parhaiten heidän näkemystään ympärillä olevasta maailmasta. Osallistujat kertovat tarinan otetuista valokuvista, miksi ottivat juuri kyseisen kuvan ja mitä otettu kuva osallistujalle merkitsee. Tarinoiden kertominen on avainasemassa tässä menetelmässä, koska se antaa valokuville äänielementin. (Berg 2009, 261–263.)

4.6 Photovoice-menetelmä päiväkodissa

Photovoicen avulla voidaan selvittää lasten ajatuksia ja mielikuvia ympärillä olevista asioista. Lapset valokuvaavat eri kohteita aikuisen kanssa ohjatusti kiertäen. Aikuinen kertoo ensin valokuvauksen aiheen. Aikuisen on vältettävä vaikuttamasta lasten kuvauskohteisiin. Lasten otettua haluamansa valokuvat, käydään ne yhdessä läpi ja lapsi saa kertoa, miksi on ottanut juuri kyseiset kuvat. Lapsen kerronta voidaan nauhoittaa tai vaihtoehtoisesti kirjata paperille. (Järvinen & Mäkinen 2010, 32.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusmenetelminä käytettiin laadullista tutkimusta, sisällönanalyysia sekä haastattelua. Tässä kappaleessa esitellään, mitä mikin tutkimusmenetelmä tarkoittaa. Photovoice-menetelmällä otettuja kuvia tutkittiin kvalitatiivisesti ja analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Lopuksi käsitellään tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

5.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Alasuutarin (2014, 38) mukaan laadullinen analyysi poikkeaa tilastollisesta analyysistä siten, että johtolangoiksi eivät kelpaa tilastolliset todennäköisyydet. Kvalitatiivisessa analyysissä tulee olla tilastollisesta tutkimuksesta poikkeavaa absoluuttisuutta. Jokainen luotettava seikka täytyy kyetä selvittämään siten, ettei se ole ristiriidassa tulkinnan kanssa. Mikäli poikkeuksia ilmenee, tulee teemoitukset laatia uudelleen niin, että ristiriitoja ei ilmene. (Alasuutari 2014, 39.) Tässä tutkimuksessa lasten ottamat valokuvat ja niiden selitykset siis teemoitetaan siten, että niistä tehtävät johtopäätökset ovat yhteneväisiä.

Laadullisen analyysin vaiheet ovat havaintojen pelkistäminen sekä arvoituksen ratkaiseminen. Pelkistämisessä aineistoa tarkastellaan aina vain tietystä teoreettisemetodologisesta näkökulmasta, eli kiinnitetään huomiota tutkimuksen kannalta olennaisiin seikkoihin. Näin ollen analyysin kohteena oleva materiaali pelkistyy hallittavammaksi määräksi ”raakahavaintoja”. Tämän jälkeen havaintoja yhdistetään joko yhdeksi havainnoksi tai ainakin harvemmaksi havaintojen joukoksi. Tähän päästäkseen etsitään havainnoista yhteisiä piirteitä tai nimittäjiä laatimalla sääntö, johon kaikki havainnot pätevät ilman poikkeuksia. (Alasuutari 2014, 39.)

Kuten aiemmin jo todettiin, tässä tutkimuksessa lasten ottamia valokuvia havainnoitiin yhteisiä nimittäjiä etsien, jonka jälkeen ne lokeroitiin omiksi teemoikseen. Tämän jälkeen lasten vuoropäivähoidosta tehtyjä havaintoja oli helpompi vertailla keskenään.

5.2 Haastattelu

Haastattelu on tarkoituksenmukainen tutkimusmenetelmä, kun halutaan tietää ihmisen ajatuksia ja hänen toimintansa perusteita. A. Eskola on määrittänyt vuonna 1975 Sosiologian tutkimusmenetelmissä haastattelun siten, että haastattelija kysyy kysymykset suullisesti ja kirjoittaa tiedonantajan vastaukset ylös. Haastattelu on joustava tutkimusmenetelmä, koska keskustelumuotoisessa haastattelutilanteessa kysymyksiä ja vastauksia voidaan halutessa tarkentaa väärinkäsityksien välttämiseksi. Haastattelun aikana kysymysten järjestystä voidaan tarvittaessa muuttaa. Haastattelun aihe ja kysymykset voidaan antaa haastateltavalle etukäteen tutustuttavaksi, jotta hän ehtii perehtyä aiheeseen, josta tietoa halutaan. Olennaistahan on saada mahdollisimman kattavasti tietoa halutusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 72–73.)

Lastentarhanopettajaa haastateltaessa tärkeänä pidettiin hänen kokemustaan vuoropäiväkodissa tehtävästä työstä sekä vuoropäivähoidossa olevien lasten tunteminen. Vuoropäivähoidossa olevien lasten turvaa ja iloa tuovat asiat voivat olla aivan erilaisia, kuin tavallisessa päivähoidossa olevien lasten.

5.3 Sisällönanalyysi

Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysiä käytettiin kuvien ja sanallisen kerronnan muodossa saadun sisällön jäsentämistä teemoiksi etsimällä sisällöstä yhteiset nimittäjät. Sisällönanalyysillä pyrittiin saamaan tiivistetty ja yleinen kuvaus tutkitusta asiasta. Suomalaiseen tutkimuskäytäntöön lanseerattu sisällön erittely määritellään Bernard Berelsonin (1952) mukaan seuraavasti:

”Sisällön erittely (content analysis) on kommunikaation ilmisisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten soveltuva tutkimustekniikka.”

V. Pietilä teoksessaan *Sisällön erittely* (1973) toteaa, että sisällön erittelyssä tietoa voidaan kerätä sanallisesti, luokiteltuina ja tilastoina. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 103).

6 AINEISTONHANKINTA

Tutkimusongelmana oli selvittää vuorohoitolasten arkea. Tutkimusta tehdessä yhdistettiin kaksi kiinnostuksen kohdetta: varhaiskasvatuksen ja photovoice-menetelmän käytön. Päiväkoti Punahilkka valikoitui tutkimuskohteeksi, koska toinen tutkimuksen tekijöistä on aiemmin työskennellyt kyseisessä päiväkodissa. Haluttiin lisää tietoa lasten viihtymisestä vuorohoidossa. Haluttiin myös erityisesti tietää, mitkä asiat lasten mielestä ovat mielekkäitä vuorohoidossa. Päiväkodin johtajan kanssa sovittiin tutkimuksen tekemisestä ja ajankohdasta, joka oli kevät 2019. Lapsiryhmä valikoitui lasten iän ja vuorohoitoryhmän mukaan. Lapset olivat 4–6-vuotiaita. Tämän ikäiset osaavat jo kertoa monipuolisesti havaintojaan ja osaavat käyttää opastetusti kameraa.

Aiemmin tehtyjä kvalitatiivisia tutkimuksia käytettiin hyödyksi, esimerkiksi Minna Huovarin ”Ikuisuuden kestävä ikävä. Miten suru muuttuu?” sekä Susanna Pitkäsen ja Minna Varilan ”Lapselle merkitykselliset asiat päivähoidossa. Vertailu suomalaisessa ja englantilaisessa päiväkodissa photovoice-menetelmällä.” Molemmat tutkimukset on tehty Vaasan Ammattikorkeakoulussa.

6.1 Valokuvausprosessi

Valokuvaustilanteet oli tarkoitus valmistella siten, että lapsella on hyvä ja turvallinen olla, annettiin lapselle tarpeeksi aikaa miettiä mieluisia kuvauskohteita, sekä oltiin vierellä tukemassa ja kannustamassa lasta kuvien ottamisessa. Lapsille annettiin mahdollisuus ottaa useita kuvia, jottei rajattu kuvien lukumäärä loisi paineita onnistumisesta. Kuvien ottamisen välillä oli mahdollisuus pysähtyä ja keskustella otetuista kuvista ja suunnitella seuraavaa kuvauskohdetta. Prosessista tehtiin havaintoja, ja lapsen kommentit kirjattiin ylös myöhempää tarkastelua varten.

Tarkoituksena oli haastatella lyhyesti ja antaa lasten valokuvata heille mielekkäitä asioita vuorohoidossa, sekä aamussa että illassa. Haastattelussa toivottiin, että saadaan vastaus siihen, mikä on kullekin lapselle päiväkodin arjessa se tärkeä ja mie-

lekäs asia, esine, ihminen tai paikka, joka parhaimmassa tapauksessa luo myös kodikkuutta ja turvallisuuden tunnetta päivittäin. Haluttiin myös tutkia, onko näillä edellä mainituilla asioilla eroavaisuuksia aamuhoidon ja iltahoidon välillä.

Valokuvaukseen osallistui hoitoryhmän viisi lasta. Lasten oli tarkoitus kuvata sekä sisällä että ulkona projektin aikana. Lapsi kuitenkin sai itse päättää, missä valokuvaa, miten valokuvaa, ja kuinka monta kohdetta kuvaa.

Aluksi tutustuttiin vuorohoitoryhmään ja sen toimintaan sekä lapsiin. Lapsille esitetydyttiin ja kerrottiin, että lapset saisivat auttaa tutkimuksessa. Tämän jälkeen esiteltiin digikamerat, mikä sai aikaan lapsissa innostuksen reaktioita. Kävi ilmi, että monikaan lapsista ei ollut koskaan käyttänyt digikameraa, vaan olivat ottaneet kuvia joko kännyköillä tai tableteilla. Sen jälkeen lapset otettiin yksitellen sivuun ja tervehdittiin kädestä pitäen: ”Hauska tutustua”. Näin lapset saivat myös tervehtimiseen liittyen pienen tapakasvatushetken. Lapsia ohjeistettiin kameran käytössä, ja kerrottiin, että lapsi saa nyt olla ”pomo”, ja valokuvata niitä asioita, joita hän itse haluaa. Tämä loi lapsiin itsevarmuutta ja intoa. Tarkoituksena oli lisäksi luoda lapselle vahvaa osallisuuden kokemusta. (Ks. luku 4.4.)

Kuvauksia tehtiin sekä aamuvuorossa että iltavuorossa, jotta osallistuttaisiin lapsen realistiseen päivään. Ennen photovoice-menetelmään siirtymistä lasten kanssa keskusteltiin vuorohoidon mielekkäistä asioista ja siitä, miltä vuorohoidossa olo tuntuu. Kun lapsiin oli luotu kontakti keskustelemalla ja tutustumalla heidän arkeensa päiväkodissa, kuvaaminen pääsi alkamaan.

Kun kuvia oli otettu lapsen mielestä riittävästi, etsittiin rauhallinen paikka kuvien katselulle. Lasten kommentoinnit äänitettiin, jotta kerrottuihin asioihin olisi helpompaa palata myöhemmin. Tärkeää lapsen kanssa työskennellessä oli ehdottomasti se, että jokainen lapsi sai koko kuvaushetken ajan keskittyä ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä. Näin saatiin luotettavaa ympäristön reflektointia, eivätkä esimerkiksi päiväkotikavereiden mielipiteet päässeet vaikuttamaan tuloksiin.

6.2 Materiaalin tarkastelu

Lasten ottamat valokuvat olivat tärkeitä, mutta vielä tärkeämpiä olivat lasten kommentit ja havainnot. Lasten kommenttien ja havaintojen välillä pyrittiin löytämään yhteneväisyyksiä keskenään, ja niistä kerättiin teemoja, joita analysoitiin. Lapsilta kysyttiin kommentteja ja havaintoja asioista, esineistä, ihmisistä ja paikoista päiväkodin arjessa, joita he pitivät itselleen tärkeinä asioina. Ennen kuvausta ajatuksena oli, että on mielenkiintoista nähdä, onko vuoropäivähoidossa olevilla lapsilla samankaltaisuuksia tärkeissä elementeissään, vai löytyykö niistä suuriakin eroavaisuuksia. Oli myös kiinnostavaa verrata päiväkodin työntekijän, eli aikuisen näkökulmaa lasten tuntemuksiin.

6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen uskottavuus riippuu täysin tutkijan eettisistä ratkaisuista. Uskottavuuden perustana on tutkijoiden hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen.

”Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattamista, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tulosten esittämisessä, muiden tutkijoiden työn ja saavutusten asianmukaista huomioonottamista, omien tulosten esittämistä oikeassa valossa sekä tieteen avoimuuden ja kontrolloitavuuden periaatteen kunnioittamista.”
(Suomen Akatemia 1998.)

Tutkimuksen tekijällä, tutkimusryhmällä ja tutkimusyksikön johtajalla on vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta, tutkimuksen rehellisyydestä ja vilpittömyydestä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 129–131.)

Hyvällä tutkimuksella perusvaatimuksena on validiteetti, reliabiliteetti, objektiivisuus, tehokkuus ja taloudellisuus, avoimuus, tietosuoja, hyödyllisyys ja käyttökelpoisuus sekä sopiva aikataulu. Tutkimuksessa tulee tutkia sitä, mitä on ollut tarkoituskin. Tutkimuksen tulee olla puolueetonta. Tutkimuksen tulokset eivät saa riippua tutkijasta, eikä tutkimuksessa saa vääristellä tuloksia tahallisesti. Kysymyksiä ase-

tellessa ei saa johdatella, tai antaa omien mielipiteiden tai arvojen vaikuttaa vastaajaan. Tutkimuksen raportissa tuodaan esille kaikki tärkeät tulokset, eikä niitä rajata esimerkiksi tutkimusentilaajan eduksi. (Heikkilä 2014, 27–29.)

Tutkimuksessa täytyy huolehtia yksityisyydestä: yksittäinen vastaaja ei saa tulla tunnistetuksi tutkimuksessa eikä liike- tai ammattisalaisuutta saa vaarantaa. Tutkimuksen tulee olla relevantti, tuoda esiin jotain uutta ja olla hyödyllinen ja käyttökelpoinen. Tietojen tuoreus ja täsmällisyys on olennaista, ja tutkimuksen suunnitteluun on syytä varata riittävästi aikaa. (Heikkilä 2014, 27–29.)

6.3.1 Vanhempien tiedottaminen ja lasten yksityisyys

Lasten vanhempia tiedotettiin ja pyydettiin lupa valokuvaukselle. Valokuvia ei kuitenkaan ollut tarkoitus julkaista, joten kenenkään identiteettisuoja ei ollut vaarassa, esimerkiksi jos lapsi oli kuvannut päiväkotikaveriaan. Valokuvat oli tarkoitettu ensisijaisesti tutkimuksen tekijöiden havaintomateriaaliksi, ja ne hävitettiin tutkimuksen tekemisen jälkeen (liite 1).

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

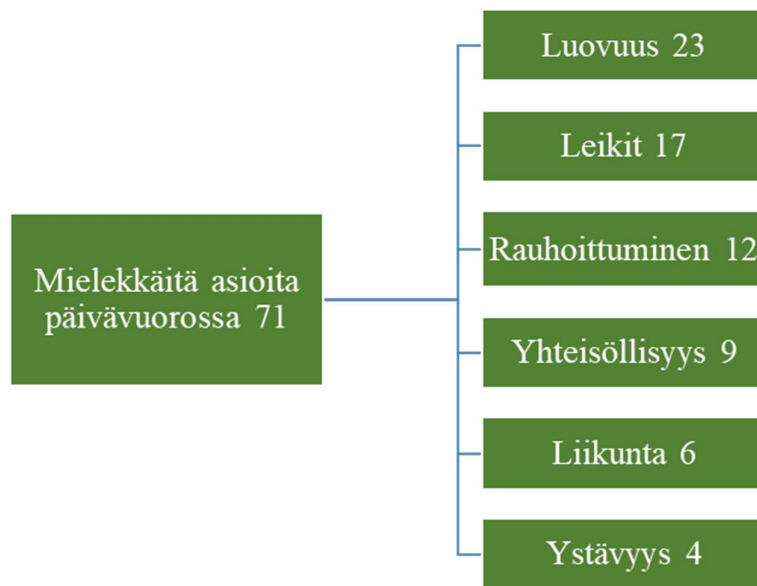
Työn tavoitteena oli tutkia lapsille mielekkäitä asioita vuorohoidossa päiväkotipuonahilkassa. Päiväkodissa käytiin kahteen otteeseen, ja tutkimus toteutettiin photo-voice-menetelmällä vuorohoidossa olevien lasten kanssa. Päivävuorossa lapsia on aina runsaammin läsnä kuin iltavuorossa, jossa lapsiryhmät ovat pienempiä. Tämä vaikutti osaltaan tutkimuksen tuloksiin ja otantaan.

Lapsilta kysyttiin, millaiset asiat, paikat, aktiviteetit, esineet ja ihmiset tuottavat heille mielekkyyttä vuorohoidossa päivävuorossa ja iltavuorossa ollessaan. Lapset kuvasivat mielekkäitä asioita monipuolisesti. Valokuvatuista asioista löytyi paljon yhteneväisyyksiä, mutta jokaisella lapsella oli myös yksilöllisiä kuvauskohteita, joita ei suoranaisesti voi liittää tutkimuksemme kysymykseen. Mielekkäät asiat vuorohoidossa

Tässä osiossa käydään kuvioiden avulla läpi, millaisia asioita lapset kuvasivat päivä- ja iltavuorossa. Kuvat on jaettu eri teemoihin ja alateemoihin. Valokuvia otettiin päivävuorossa yhteensä 71 ja iltavuorossa 40 (ks. kuvio 1 ja kuvio 2).

7.1.1 Päivävuoro

Kuvien teemat muotoutuivat lopulliseen muotoonsa sillä perusteella, millaisia yhteneväisyyksiä valokuvissa nähtiin. Myös lasten nauhoitetut kommentoinnit vaikuttivat olennaisesti teemojen nimikkeiden syntyyn.

Kuvio 1. Mielekkäitä asioita päivävuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Valokuvia otettiin yhteensä 71. Teemoina olivat luovuus, leikit, rauhoittuminen, yhteisöllisyys, liikunta ja ystävyys. (Ks. kuvio 1.)

7.1.1.1 Luovuus päivävuorossa

Kuvio 2. Luovuus päivävuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Luovuus jakautui alaluokkiin askartelu, taidepaja & verstaas ja käsityö (ks. kuvio 2). Valokuvia luovuudesta päivävuorossa otettiin yhteensä 23.

Askartelu ja piirrokset. Askarteluun liittyviä kuvia otettiin yhteensä 16. Askartelulle ja piirroksille on päiväkotit Punahilkassa useita paikkoja, joissa lasten on mahdollista käyttää erilaisia askartelu- ja piirustusvälineitä (ks. luku 2.10.3). Lapset innostuvat askartelusta ja piirtelystä helposti, koska molempiin aktiviteetteihin on tarjolla paljon virikkeitä. Päiväkodin eri tiloissa oli kauniisti aseteltuna lasten aikaansaannoksia, ja niistä oltiin ylpeitä.

”Mä tykkään askarrella...”

”Mä on piirtäny Elsan...”

”Siinä on leipomishuone. Voi leipoa hyviä herkuja... Suklaakakku on parasta...”

”Mä oon tehny ton, naulasin eka kertaa...”

”Toi tipu on mun oma...”

”Tässä on näitä hienoja taideteoksia... Ne on niin hienoja ja värikkäitä...”

Taidepaja/verstaas. Taidepaja/verstaas on yksi paikoista, joissa lapsi saa harjoitella kädentaitojaan ja luoda erilaisia tuotoksia ohjatusti (ks. luku 2.10.3). Taidepajaan ja verstaaseen liittyviä kuvia otettiin yhteensä neljä. Verstaalla lapset oppivat käyttämään erilaisia välineitä ja työkaluja, mikä kehittää heidän kädentaitojaan ja luovuuttaan. Monilla lapsilla ei välttämättä ole esimerkiksi kerrostaloasunnossa mahdollisuutta nikkarointiin, joten päiväkodin tarjoamat puitteet ovat tärkeitä lapsen kädentaitojen monipuoliselle kehitykselle.

”Verstaas... Siellä voi askarrella... Minä tykkään tehdä siellä ystävänpäiväkortteja...”

”Taidesalissa, niin mä halusin siks ottaa täältä kuvan, koska tää on sellasta taiteellista... ehkä joo iteki oon taiteellinen...”

”Se on ystävänpäiväsydän...”

”Noi on tosi hienoja taideteoksia myös...”

Käsityöt. Käsitöitä tehdään vuoden teemojen mukaan, ja ne ovatkin suosittuja aktiviteetteja (ks. luku 2.10.3). Käsitöihin liittyviä kuvia otettiin yhteensä kolme. Kun käsitöitä tehdään vuoden teemojen ja juhlien mukaan, lapsi oppii monipuolisesti kulttuurista ja perinteistä. Käsityöt ovat tärkeä osa luovuuden mahdollistamisessa ja kehittämisessä.

”Tuolla on tollasia....ne on sellasia....taitettavia matoja... piipunrasseja...”

”Tää on hieno, koska täällä on tällasia eläimiä ja sydän, koska mä tykkään eläimistä...”

Luovuus oli teemana ehdottomasti suosituin. Luovuus on jaettu alaluokkiin askartelut ja piirroksset, taidepaja/verstas sekä käsityöt. Luovuus teemana on laaja. Tässä tutkimuksessa luovuudella tarkoitetaan lasten tekemiä käsitöitä, askarteluja, maalauksia ja taidepajatoimintaa. Päiväkoti Punahilkassa on lukuisia erilaisia mahdollisuuksia luovuuden toteuttamiseen. Esimerkkeinä näistä ovat verstas, leipomo, askartelupaikat, vapaan leikin paikat. Punahilkassa askarteluissa otetaan huomioon vuoden teemat esimerkiksi pääsiäinen, ystävänpäivä sekä vuodenajat, mikä tuli näkyväksi lasten ottamissa valokuvissa ja niiden kommentoinnissa.

Päiväkoti Punahilkassa toimintaympäristöihin (ks. luku 2.10.3) on kiinnitetty runsaasti huomiota siihen, mikä antaa lapsille mahdollisuuden tuottaa ja toteuttaa itseään lukuisin eri tavoin. Lasten kommenteista paistaa selvästi innostuneisuus käsillä tekemiseen ja siihen, että tuotokset ovat kaikkien nähtävillä. Omien taideteoksien lisäksi ihailtiin myös muiden tuotoksia. Monipuolisen toimintaympäristön vaikutuksen näkee lasten innokkuutena eri työskentelypisteiden runsaana valokuvaamisena.

7.1.1.2 Leikit päivävuorossa

Kuvio 3. Leikit päivävuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Leikit jakautuivat alaluokkiin lelut ja pelit, roolileikit ja kotileikit sekä yksinleikit (ks. kuvio 3). Leikkeihin liittyviä kuvia päivävuorossa otettiin yhteensä 17.

Lelut ja pelit. Leluihin ja peleihin liittyviä kuvia otettiin yhteensä yhdeksän. Päiväkoti Punahilkassa on lapsille tarjolla runsaasti erilaisia leluja ja pelejä. Esimerkiksi nuket, Kaninloikka-peli, legot, muistipelit, rooliasut, magneettilelut ja autot olivat usealla lapsella kuvauskohteena. Päiväkodin lelujen lisäksi lapsille olivat merkityksellisiä myös kotoa tuodut omat lelut, joita jokaisella oli mukanaan yksi. Oman lelun tärkeys korostui selkeästi, koska suurin osa halusi ottaa kuvan omasta lelustaan.

”Motin sen takia kuvan tosta jalkapallosta (pöytäjalkapallopele) ku mä tykkään siitä ja mä harrastan jalkapalloa...”

”Pupu joka on pianon päällä. Tää ei oo kyllä mun tärkein lelu ku mun tärkein lelu mun kotona mutta mä en voinu tuoda sitä tänne päiväkotiin... Se on mun unilelu. Sen pitää olla kotona, ettei siihen tuu pöpöjä...”

”Tossa on se mun oma pallolelu...”

Oma harrastus haluttiin tuoda esiin pöytäjalkapalloperin kuvaamisella. Lapselle voi olla tärkeää saada tuoda esiin vapaa-ajan mielenkiinnon kohteitaan kaikin mahdollisin tavoin. Haluttiin kertoa myös tarkasti omasta lelusta, jonka lapsi oli saanut tuoda päiväkotiin. Hygieenisyyttä oli opittu ja huomioitu.

Roolileikit ja kotileikit. Rooli- ja kotileikkinurkkausta kuvattiin kahdeksan kuvan verran. Lapset tykkäsivät leikkiä siinä yksin sekä pieninä ryhminä. Lapset kokivat tärkeänä myös sen, että kasvattaja oli läsnä ja ohjasi leikkiä. Suurin osa lapsista piti nimenomaan kotileikeistä.

”Nää on kivoja, koska nää voi panna päälle...”

”Täs on kiva leikkiä kun aikuinenki on mukana...”

”Noku me tykätään täälä leikkiä...”

”Ja tättä on kivaa tiivota...”

”Ja on tyllä tiva teikkiä pintettaa”

”Käytävän kotileikki... Tykkään eniten olla isoveli...”

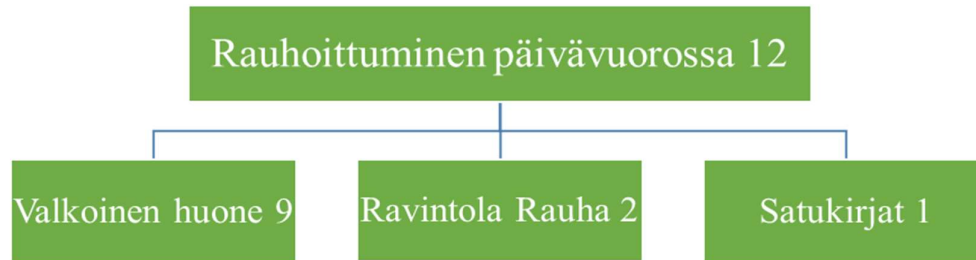
Näistä leikeistä kysyttäessä lapset kertoivat että hakeutuvat usein samoihin rooleihin toistuvasti leikeissään. Roolileikeissä kasvattajalla on mahdollisuus ohjata leikin kulkua ja dynamiikkaa erilaiseen suuntaan totutusta.

Yksinleikit. Päivävuorossa yksinleikkiä kuvasi yksi lapsi, joka otti yhden kuvan yksinleikkiin liittyen. Lapsi koki tärkeänä, että hänellä on myös päiväkodin päivähuolinan keskellä mahdollisuus leikkiä hetkinen yksikseen.

Lapselle leikki tuo iloa, mikä on tärkeämpää, kuin leikin lopputulema (ks. luku 3.3). Tutkimusta tehtäessä lapset valokuvasivat erilaisia leikkiin liittyviä kohteita runsaasti. Eli erilaisilla leluilla, peleillä ja leikeillä on heille suuri merkitys, ja ne tuovat mielekkyyttä vuorohoidon arkeen. Valokuvauksen kohteena olivat esimerkiksi päi-

väkodin käytävillä sijaitsevat kotileikki/roolileikkipaikka, legot, lautapelit, käytävillä sijaitsevat leikkinurkkaukset sekä omat lelut. Myös yksinleikkiin liittyviä valokuvia otettiin.

7.1.1.3 Rauhoittuminen päivävuorossa

Kuvio 4. Rauhoittuminen päivävuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Rauhoittuminen jakaantui alaluokkiin valkoinen huone, ravintola Rauha ja satukirjat (ks. kuvio 4). Rauhoittumiseen liittyviä kuvia päivävuorossa otettiin yhteensä 12.

Valkoinen huone. Valkoisesta huoneesta otettiin kuvia yhteensä yhdeksän. Valkoinen huone on muutaman neliön kokoinen tila, joka on sisustettu ainoastaan valkoisilla materiaaleilla. Seiniä ympäröivät valkoiset lakanat, lattioilla on patjoja, karvamattoja, tyynyjä sekä muita pehmeitä materiaaleja. Valkoisen huoneen tarkoitus on olla lapsille paikka, johon he voivat tulla aikuisen kanssa rauhoittumaan, kuuntelemaan rauhallista musiikkia tai satuja tai pelkästään vain leipäilemään. Moni lapsi piti valkoisesta huoneesta nimenomaan rauhoittumismahdollisuuden vuoksi.

”Noku täällä pystyy rauhoittuu ja täällä voi lukee satuja...”

”Ja tyynykki on niin kivoja, ne on pehmoitii...”

”Siellä saa lukee satuja ja siellä saa levätä ja siellä on pehmoista...”

”Valkoinen huone ja toi matto on niin pehmeä, niin, siellä voi rauhoittua ja kuunnella musiikkia...”

Lapset selkeästi kaipaavat erillistä tilaa, johon voi mennä kesken päiväkodin hektisen arjen (ks. luku 3.1.1). Valkoinen huone toimii lapsille oivana paikkana ottaa omaa tilaa ajatuksilleen, rauhoittumiselle ja satujen kuuntelemiselle.

Ravintola Rauha. Ravintola Rauhasta otettiin kaksi valokuvaa. Ravintola Rauha on pieni pöytäryhmä käytävällä, erillään isosta ruokalasta. Lapset saavat ruokailla välillä pienessä ryhmässä keskenään, jolloin suuren tilan melu, rauhattomuus ja levottomuus jäävät väliaikaisesti pois ja ruokailutilanteeseen pystytään keskittymään paremmin. Lapset kokevat olevan etuoikeutettuja päästessään ravintola Rauhaan ruokailemaan.

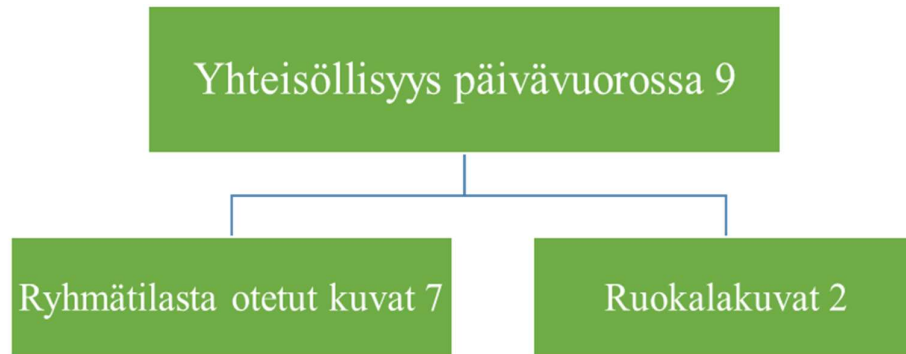
”No sen takia mä otin siitä kuvan, et ku, ku se on nii rauhallinen ja kiva paikka syödä...”

Kuten tässäkin mainitaan, ravintola Rauhaa arvostettiin kivana ja rauhallisena paikkana syödä. Joillekin lapsille voi olla haasteellista keskittyä ruokailuun suuren hädin keskellä.

Satukirjat. Yksi lapsi otti yhden valokuvan satukirjoista päivävuorossa. Satukirjoja on saatavilla jokaisessa ryhmätilassa ja käytävillä. Sadut ovat keskeinen asia lapsen varhaiskasvatusta. Punahilkassa olevien lasten mielestä satuhetkien lomassa rauhoittuminen on mielekästä. Satuja luetaan ja kuunnellaan mielellään eri puolilla päiväkotia, olennaista on, että paikka on rauhallinen. (Ks. luku 3.1.1.)

Päiväkotia Punahilkassa lasten ottamissa valokuvissa rauhoittumisen mielekkyys tuli ilmi muutamalla eri tavalla. Lapset ottivat valokuvia valkoisesta huoneesta, Ravintola Rauhasta, satukirjoista sekä nukkumistilasta. Vuorohoidossa olevat lapset kuvasivat rauhoittumiseen liittyviä asioita ja paikkoja sekä aamulla että illalla. Selkeästi kuitenkin rauhoittumiseen liittyvät asiat korostuivat enemmän aamuhoidossa olevilla lapsilla. (Ks. luku 3.1.)

7.1.1.4 Yhteisöllisyys päivävuorossa

Kuvio 5. Yhteisöllisyys päivävuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Yhteisöllisyys jakaantui alaluokkiin ryhmätilasta otetut kuvat sekä ruokalakuvat (ks. kuvio 5). Yhteisöllisyyteen liittyviä valokuvia päivävuorossa otettiin yhteensä yhdeksän.

Ryhmätilasta otetut kuvat. Omasta ryhmätilasta otettiin lukuisia kuvia (yhteensä seitsemän), koska omaan ryhmään kuulumisen koetaan tärkeäksi. Eräs lapsi halusi ottaa valokuvan myös toisen ryhmätilan ovesta, ja viittasi yhteisöllisyyden tärkeyteen myös toisten ryhmien kanssa. Lapset kertoivat myös miten olivat tutustuneet lähiympäristöön muiden ryhmien kanssa ja miten ruokalassa oli välillä ruokaa joka oli jollekin tuttua heidän omasta kotimaastaan ja kotoaan, heille taas aivan uusi kokemus, mutta kuitenkin mielekäs sellainen.

Ruokalakuvat. Ruokalaa valokuvattiin yhteensä kahden kuvan verran. Ruokalassa ilmentyvä tunnelma yhteenkuuluvuudesta ja yhteisöllisyydestä näytti olevan lapsille tärkeä elementti. Ruokailu kuuluu osaksi päivärytmiä, mikä osaltaan luo lasten päivään rutiinia ja turvaa. Myös sosiaaliset taidot karttuvat, kun opetellaan toimimaan suuremmassa ryhmässä ja toisaalta myös pöytäkunnittain, jolloin harjoitellaan ryhmäytymistä.

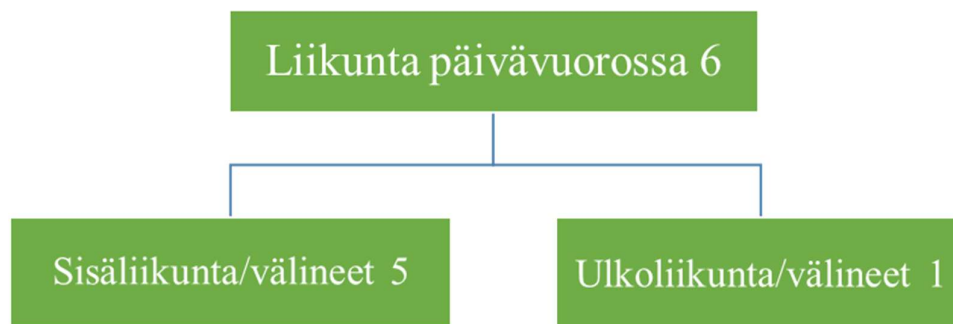
”Tää ruokala on kiva, ku täällä voi syödä, niinku yhdessä... Mun lempiruoka on pagetti ja jauheliha. Käymme siellä aamulla ja illalla, ja öö päivällä, aamupäivällä ja iltapäivällä...”

”Ruokala... Kaikista eniten päivässä mä käyn siellä kolme kertaa...”

”Tossa on tollasia, niin mä tykkään siitä...” (Kuvat ruokalan ovesta)

Yhteisöllisyyteen liittyviä valokuvia päivävuorossa otettiin yhteensä yhdeksän. Valokuvia otettiin muun muassa ruokalasta, ja perusteluksi kerrottiin, että kavereiden kanssa on mukava syödä. Ruokala on avoin päiväkodin kaikille ryhmille, joka mahdollistaa yhteisöllisyyden myös muiden ryhmien lasten kanssa. (Ks. luku 2.10.4.)

7.1.1.5 Liikunta päivävuorossa

Kuvio 6. Liikunta päivävuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Liikunta jakautui alaluokkiin sisäliikunta/välineet ja ulkoliikunta/välineet (ks. kuvio 6). Liikuntaan liittyviä kuvia otettiin päivävuorossa yhteensä kuusi.

Sisäliikunta/välineet. Sisäliikuntaan ja sisäliikuntavälineisiin liittyviä kuvia otettiin viisi. Sisäliikunta päiväkodissa on monimuotoista. Sisällä on iso liikuntasali jossa on paljon välineistöä. Lasten valokuviiin spesifioitui potkupyörät, joilla saa potkutella pitkiä käytäviä pitkin. Vauhdin hurma oli selkeästi mieluista. Sen lisäksi ruuhahypely joka oli maalattu käytävän lattiaan. Kaiken kaikkiaan kuvista heijastui

tunne, että lapset nauttivat siitä, että sisällä todella on tarpeeksi tilaa toteuttaa itseään liikunnan ja leikin muodossa.

”Motin jumppasalista sen takia kuvan, koska mä tykkään olla jumppasalissa...”

”Kivaa jumpata... Sinne pääsee joka toinen maanantai... Polttopallo on hauskinda...”

”Ja hyppytuutua on kavejin kant kiva teikkii”

Jumppasalin tuomat lukuisat liikuntamahdollisuudet olivat lasten mielestä mielekästä päiväkodin arjessa. Eräs lapsi osasi jopa kertoa tarkasti, kuinka usein jumppasiin pääsee. Käytävälle maalattu hyppyruutu oli myös tärkeä kaverin kanssa leikkiessä.

Ulkoliikunta/välineet. Ulkoliikuntaan liittyen otettiin yksi valokuva. Ulkoliikunta näkyi kuvatessa niin, että lapsi kuvasi välineitä, jotka oli tarkoitettu ulkoliikuntaan, ja kertoi, mitä ja missä hän on liikuntaa harrastanut. Lapsi halusi ottaa kuvan kiipeilytelineistä ulkoa, koska hän piti siinä leikkimisestä ystävän kanssa. Valokuvaan tuli mukaan myös taidetta, jossa oli käytetty valokuvia hiihtoretkestä talvelta.

”Ulkona on kiva leikkiä (kavereiden nimet) kans ninjaa...”

Lapsi kertoo ninjaleikkien olevan kivaa kaverin kanssa. Punahilkkan päiväkodin ulkoalueella on mahdollisuus kiipeillä ja toteuttaa omia mielikuvituksellisia leikkejä.

Päiväkotia Punahilkassa liikunta on mahdollistettu useissa eri tiloissa porrastetusti, joka on Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen mukaista (ks. luku 3.4). Sisätiloissa mielekkääksi koettiin tilava liikuntasali, jossa on paljon erilaisia liikuntavälineitä. Käytävillä on mahdollisuus polkea polkupyörillä sekä hyppiä ruutua. Ulkona liikuntaa voi harrastaa muun muassa kiipeilytelineissä ja vapaan leikin muodossa. Jotkut lapset kuvasivat talviliikuntavälineitä, joita säilytetään päiväkodin käytävällä. He halusivat näyttää ottamallaan kuvalla, mikä liikuntalaji on heidän suosikkinsa.

7.1.1.6 Ystävyys päivävuorossa

Ystävyyteen liittyviä kuvia oli neljä. Ystävyyssuhteet ovatkin suuri ja tärkeä osa päiväkodin arkea. Vuorovaikutustaidot kasvavat ja kehittyvät ystävyyssuhteissa, ja joillain päiväkodissa muodostetut ihmissuhteet voivat kestää hyvin pitkälle aikuisikään asti.

”...niinku sai tuoda vain yhden lelun, mutta mulla on lokerossa, öö, toinen lelu, varalelu, jos jollakin ei oo, niin saa lainata mun omaa...”

”(kaverin nimi) on tehnyt ton... niin noi on tossa pääsiäiseen asti esillä...”

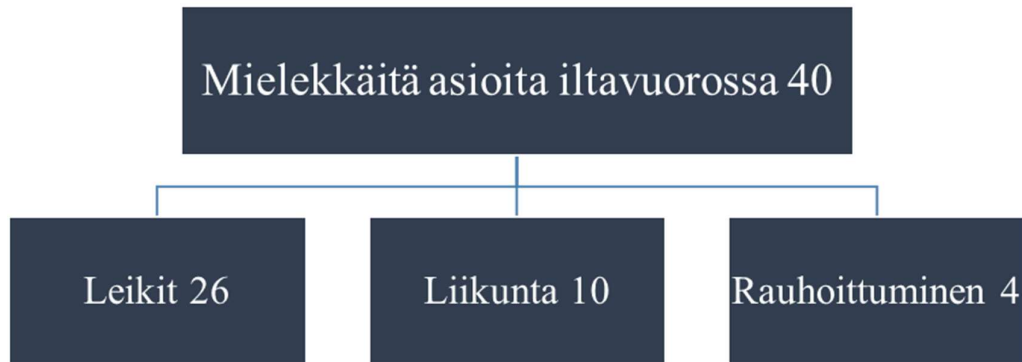
”Tykkään leikkiä mun kavereiden kaa...”

Yksi tutkimukseen osallistuneista lapsista oli tuonut jopa ylimääräisen lelun mukanaan siltä varalta, että jollain toisella lapsella sellaista ei olisi. Myös tämä lelu valokuvattiin. Lapselle kehittynyt empaattisuus on selvästi nähtävissä hänen ajattellessaan harmia, joka voisi kaverille syntyä, mikäli oma lelu olisi unohtunut. Ystävän merkitys näkyi myös siinä, että lapset valokuvasivat ystäviensä käsitöitä ja taideteoksia, ja olivat innokkaita kertomaan niistä.

Ystävyyteen liittyviä kuvia olivat ainoastaan ystävistä otetut valokuvat. Punahilkkan päiväkodissa lapsia rohkaistaan tutustumaan uusiin ihmisiin, kulttuureihin ja kieliin (ks. luku 2.9). Muutama valokuva omien taideteoksien lisäksi otettiin myös ystävistä ja ystävien tuotoksista. Lasten kertoessa ottamistaan valokuvista, he usein mainitsivat leikkipaikkojen ja muiden tärkeiden paikkojen yhteydessä selkeästi tärkeät ystävänsä, ja kuinka heidän kanssaan on mukava yhdessä elää päiväkodin arjessa.

7.1.2 Iltavuoro

Kuvien teemojen lopullinen muoto saatiin valokuvissa nähtyjen yhteneväisyyksien perusteella (ks. luku 7.1.1).

Kuvio 7. Miehekkäitä asioita iltavuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Valokuvia otettiin yhteensä 40. Teemoina olivat leikit, liikunta ja rauhoittuminen (ks. kuvio 7).

7.1.2.1 Leikit iltavuorossa

Kuvio 8. Leikit iltavuorossa (otettujen valokuvien määrä)

Leikit jakautuivat alaluokkiin lelut ja pelit, roolileikit ja kotileikit sekä yksinleikit (ks. kuvio 8).

Lelut ja pelit. Moni lapsi valokuvasi leluja ja pelejä, kuten legoja, sekä eräs lapsi magneettileluja. Lapset olivat ylpeitä rakennelmistaan ja taidoista, joita olivat opineet legoilla tai magneettileluilla.

”No tämä pupupeli. Joo. Joka voittaa sitten, niin pitää ottaa korttia...”

”Talo ja leikkinukkeja...”

”Nukke, voi leikkiä. Nukketalo, voi leikkiä. Voi leikkiä nätisti...”

Kaninloikka-peli on ollut monelle lapselle tärkeä niin päivä- kuin iltavuorossa (ks. luku 7.1.1) Nuket ja nukkekoti olivat lapsille erityisen merkityksellisiä iltavuorossa.

Roolileikit ja kotileikit. Leikkinurkkaukseen suunniteltu rooli- ja kotileikkialue oli lasten suuressa suosiossa. Alue oli tehty oikean kodin oloiseksi pienoiskoossa, ja lasten oli helppoa antaa luovuutensa juosta, ja sitä myöten rakentaa omia, mielikuvituksellisia kotileikkejään. Roolivaatteet ja kodin leikkivälineet toivat lapselle mahdollisuuden leikkiä aikuisten maailmaa, ja tarkastella leikin varjolla arkea myös muista viitekehyksistä, kuin joista normaalisti asiat näkevät.

”Tuo on leikkikoti. Tykkään leikkiä kotia. Sinne saa mennä, ku aikuinen tulee mukaan...”

”Tuolla pyyhkitään lattioita...”

”Tuolla on vaatteita. Puketaan. No tommonen vaatteleikki...”

”Kotileikki on mukava, joo, ja legot”

Päiväkodin tarjoamat koti- ja roolileikkipaikat ovat tutkimuksen mukaan kovassa käytössä iltavuorossa. Tämän lisäksi legoilla leikkimisen mahdollisuutta arvostettiin.

Yksinleikit. Yksinleikit korostuivat erityisesti iltavuorossa otetuissa kuvissa. Lapsimäärä on pienempi iltaisin, joten lapset ovat tottuneet leikkimään pienemmissä ryhmissä ja usein myös itsenäisesti (ks. luku 3.3). Iltavuorossa lapsilla on enemmän tilaa ja rauhaa keskittyä omiin leikkeihinsä kuin päivävuorossa. Iltavuoron erityispiirteenä korostui myös lelujen laajempi saatavuus käyttöön, kuin päivisin, jolloin lapsia ja ohjattua toimintaa on enemmän.

”Legoja! Osaan rakentaa talon ja auton...”

”Pikkulegoja, joilla mä melkein aina joskus leikin...”

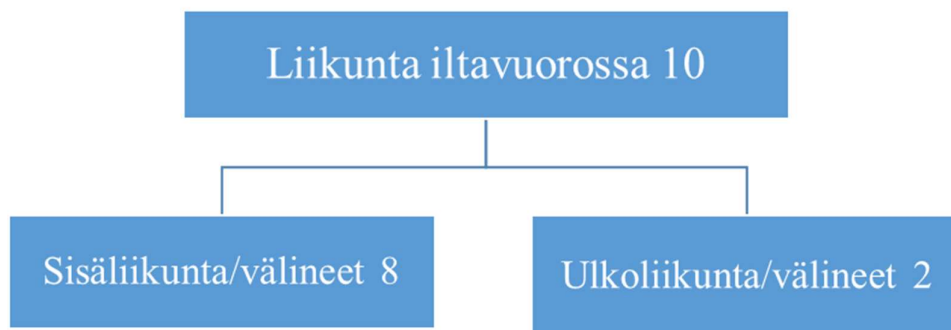
”Mä tykkään tehdä pyöriviä kolmioita ja sitten taloja ja laivaa... Magneetti!”

”Joskus mä leikin yksin...”

Legojen rakentamisen taidoista oltiin ylpeitä. Legoilla sai tutkimuksen aikana tehtyjen havaintojen mukaan leikkiä iltavuorossa suhteellisen vapaasti. Magneettilelut olivat legojen lisäksi suosittuja.

Leikkiin liittyviä kohteita kuvattiin runsaasti (ks. luku 7.1.1.2 Leikit). Leikki tuo lapselle iloa, mikä on tärkeämpää, kuin leikin lopputulos. (ks. luku 3.3) Kuten jo aiemmin todettiin (ks. luku 7.1.1), leikkeihin liittyvien kuvien teemat muotoutuivat sillä perusteella, millaisia yhteneväisyyksiä lasten ottamissa valokuvissa ja kommentoinnissa nähtiin.

7.1.2.2 Liikunta iltavuorossa

Kuvio 9. Liikunta iltavuorossa (otettujen kuvien määrä)

Liikuntaan liittyvät kuvat iltavuorossa jakaantuivat alaluokkiin sisäliikunta/välineet sekä ulkoliikunta/välineet (ks. kuvio 9). Liikuntaan liittyviä valokuvia otettiin yhteensä 10.

Sisäliikunta/välineet. Sisäliikuntavälineisiin liittyviä valokuvia otettiin kahdeksan. Sisäliikuntavälineistä mainittiin sisäpolkupyörät, joiden käyttömahdollisuus iltaisin

on vapaampi. Käytävillä on iltaisin vähemmän muita ihmisiä, joten pyöräilytilaa on enemmän.

”No voi laittaa kypärän ja voi ajetaan tuonne käytävälle...”

”Jumppasali! Siellä on kiva leikkiä ja tehdä talo ja, ja, esteratoja. Mä osaan!...”

(Jumppasalin lava) *”Sinne voi mennä istuun ja tehdä juttuja, jotaki kivaa...”*

”Kitara. Mä, mä oon ainut joka osaa soittaa...”

”Palloja, mä haluaisin mennä sun kaa sinne jumppasaliin nyt...”

”Pyöriä, mä tykkään ajaa tuplapyörällä... (Kaverin nimi) on aina mun kyydissä. Se on mun eka kaveri...”

(Hyppyrutu) *”Numeroita! Siinä pitää niinku näin tehdä...”*

Jumppasalissa oli lukuisia jumppavälineitä, mutta myös kitara, joka kiinnosti erästä lasta kovasti. Hänelle kitara oli tärkeä, ja hän korosti, että on ainoa, joka osaa sitä soittaa. Jumppasalin suuret pallot olivat lasten mielestä hauskoja. Eräs lapsi olisi halunnut mennä heti leikkimään tutkimuksen tekijän kanssa palloilla. Hän oli ylpeä siitä, mitä kaikkea hän osaa palloilla tehdä. Jumppasalin lavalla on tapahtunut mielenkiintoisia asioita, koska tämä kohde valokuvattiin. Lattiaan maalattu hyppyrutu oli mielekäs leikki- ja pelailukohde. Kun eräs lapsi kertoi ottamastaan hyppyrutun kuvasta, hän säntäsi oitis hyppyrutupaikalle näyttämään, kuinka rutua hypitään, ja mitkä ovat säännöt.

Ulkoliikunta/välineet. Ulkoliikuntaan liittyviä valokuvia otettiin yhteensä kaksi. Valokuvuihin tuli mukaan taidetta, jossa oli käytetty valokuvia esimerkiksi hiihtoretkistä talvelta. Hiihtoretket tuovat merkityksellisen ja mieluisan lisän päiväkodin arkeen.

”Hiihtäminen on vähän mukavaa...”

”Ku mennään sinne hiihtämään... Sitte pitää kiinnittää ne jalkaan niin sitten lähtee...”

Lapset olivat innostuneita Punahilkkan päiväkodin tarjoamista liikuntavälineistä. Vaikka valokuvaus suoritettiin sisätiloissa, lapset valokuvasivat mieluusti myös ulkoliikuntavälineitä. Lapset tykkäsivät hiihtämisestä ja kertoivat mielellään, kuinka hiihtovälineet puetaan päälle, ja kuinka hiihtäminen tapahtuu. (Ks. luku 7.1.1.5 Liikunta päivävuorossa.)

7.1.2.3 Rauhoittuminen

Iltavuorossa rauhoittumiseen liittyviä valokuvia otettiin ainoastaan neljä, ja ne otettiin nukkumistilasta. Koska iltavuoron rauhoittumisteeman alle ei tullut muita teemoja, tästä ei ole erikseen tehty kuviota.

Nukkumistila. Nukkumistila on ryhmätilan sisällä oleva erillinen huone, jota lapset käyttävät päivittäin. Huoneessa on päivän lepoaika varten jokaiselle omat, seinästä aukeavat sängyt. Tuttu, oma paikka nukkumiselle tuo myös rutiinia ja sitä kautta turvaa lapselle. Ennakkokäsityksestämme poiketen lapset kuvasivat myös tätä tilaa ja kertoivat sen olevan heille mieluisa paikka. Oletimme, että päiväunet eivät olisi olleet niinkään mieluinen asia lapsille.

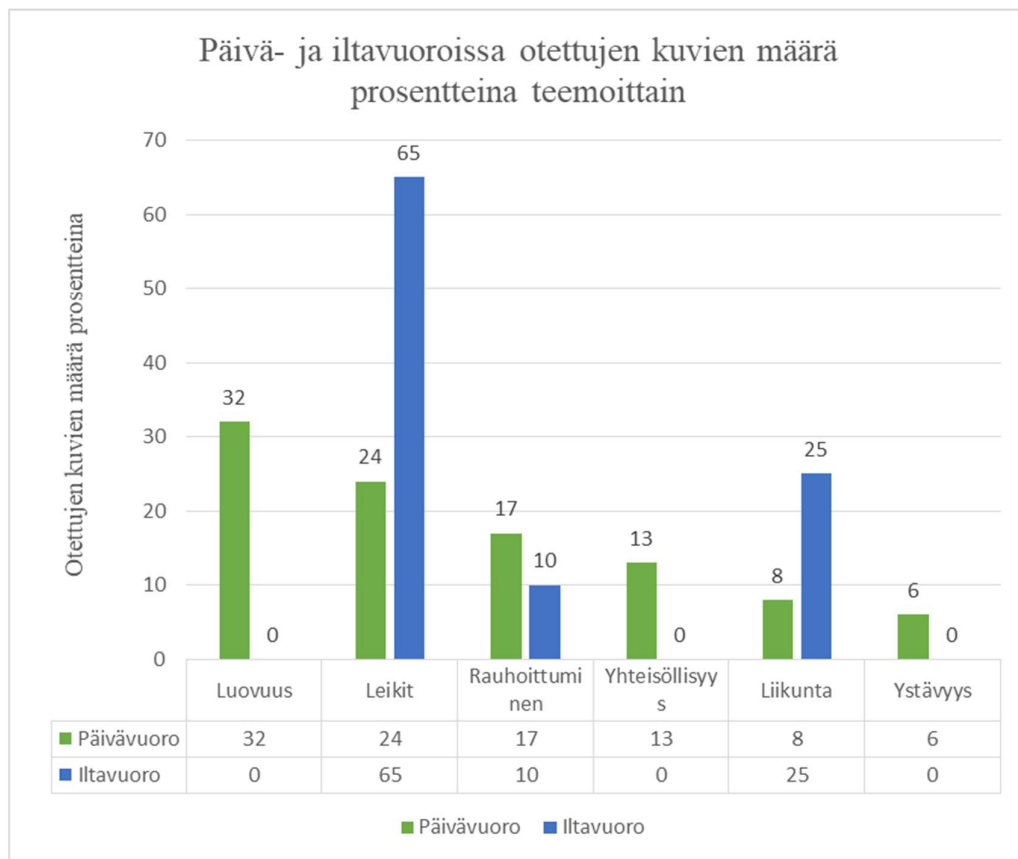
”Aina siinä luetaan satuja siinä nojatuolissa...”

”Tuolta komerosta saa sängyt...”

Lapset valokuvasivat nukkumistilaa kertoen sen olevan heille mukava paikka. Nukkumistilassa tärkeää olivat komerosta vedettävät sängyt, sekä nojatuoli, jossa lapsille luetaan satuja. Valokuvia otettiin myös nukkumistilan ”näköalapaikalta”, ikkunasyvennyksestä. Siellä oli lasten mielestä oma, kiva soppi, johon sai rakentaa oman leikkialueensa.

7.2 Vertailu

Tässä luvussa vertaillaan päivävuoron ja iltavuoron välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia (ks. kuvio 10).

Kuvio 10. Päivä- ja iltavuoroissa otettujen kuvien määrä prosentteina teemoittain (%)

Luovuuteen liittyviä kuvia otettiin ainoastaan päivävuorossa, 32 % (23 kuvaa). Päivävuorossa lapsia ohjataan enemmän, mikä näkyy otettujen kuvien määrässä. Leikkeihin liittyviä kuvia otettiin päivävuorossa 24 % (17 kpl) ja iltavuorossa 64 % (26 kpl). Rauhoittumisteeman alle valokuvia otettiin päivävuorossa 17 % (12 kpl) ja iltavuorossa 10 % (4 kpl). Yhteisöllisyyteen liittyviä kuvia otettiin päivävuorossa 13 % (9 kpl). Iltavuorossa yhteisöllisyyteen liittyviä kuvia ei otettu. Liikuntateemaisia kuvia otettiin päivävuorossa 8 % (6 kpl) ja iltavuorossa 25 % (10 kpl). Ystävyyteen liittyviä kuvia päivävuorossa otettiin 6 % (4 kpl) ja iltavuorossa 0 % (0 kpl).

Vertailu tehtiin mielekkäistä asioista koskien päivävuoroa ja iltavuoroa vuorohoitoryhmässä Punahilkkan päiväkodissa. Ensimmäinen huomio ja selkeä asia otettaessa vuorot vertailuun on se, että päivävuorossa on aina enemmän lapsia hoidossa

kuin iltavuorossa. Iltavuorossa lapsimäärä jää usein alle kymmenen lapsen ja silloin voidaan yhdistää myös muutamia ryhmiä yhteen, koska kasvattajia on vähemmän paikalla.

7.2.1 Luovuus

Päivävuorossa korostuivat iltavuoroa enemmän luovuus (32 % otetuista kuvista). Lapset saivat päivävuorossa enemmän ohjattua ja luovaa toimintaa (ks. luku 7.1.1.1), kuin iltavuorossa. He esittelivät tekemiään töitä, sekä tiloja, jossa toteuttaa luovaa toimintaa, esimerkiksi verstaas ja leipomo, sekä oman ryhmän tilat. Monelle oli tärkeä myös vitriini, jonka sisään oli laitettu näkyviin kausittain lasten tekemiä askarteluja ja muita teoksia. Iltavuorossa luovuuteen liittyviä kuvia ei otettu lainkaan.

7.2.2 Rauhoittuminen

Rauhoittuminen (17 % otetuista kuvista) näkyi laajempina mielekkyydenkohteina päivävuorossa kuin iltavuorossa. Päivävuorossa kuvauskohteina korostuivat valkoinen huone (ks. luku 7.1.1.3 *Valkoinen huone*) ja ravintola Rauha (ks. luku 7.1.1.3 *Ravintola Rauha*). Lapset pitivät mieluisana sitä, että valkoisessa huoneessa he saivat levätä, lukea satuja ja siellä oli hyvä rauhoittua, kun päivä oli muuten vilkas, meluisa ja värikäs. Ravintola Rauha kuvattiin mukavana paikkana syödä ja jokainen sen kuvannut olikin siellä saanut syödä. Tätä paikkaa pidettiin mukavana, koska siellä oli tiiviimpi ja rauhallisempi tunnelma kuin oikeassa ruokalassa, jossa syötiin isommilla porukoilla ja kiireemmin. Iltavuorossa rauhoittuminen (10 % otetuista kuvista), näkyi ainoastaan nukkumistilan eli niin kutsutun lepotilan kuvaamisena (ks. luku 7.1.2.3 *Nukkumistila*). Tässäkin huomioon täytyy tietenkin ottaa se, että lasten lukumäärä iltavuorossa oli huomattavasti pienempi, joten kuvien määrä oli vähäisempi. Kaikki kuvat otettiin kuitenkin yhdestä kohteesta, kun taas päivävuorossa kohteita oli monta.

7.2.3 Leikit

Leikit olivat kummassakin vuorossa suosittu teema. Päivävuorossa kuvia otettiin 24 % kaikista kuvista, kun taas iltavuorossa kuvia leikeistä oli 64 % kaikista otetuista kuvista. Iltavuorossa leikin merkitys korostui kaikista mielekkäimpänä asiana. Lastentarhan opettajan arvelun mukaan (ks. luku 2.11) iltavuorossa korostuu vapaan leikin merkitys sekä yksinleikki, mikä tuli esiin tutkimusta tehtäessä. Päivävuorossa leikit olivat peleihin ja leluihin sekä kotileikkiin ja roolileikkiin (ks. luku 7.1.1) keskittyneitä ja leikkikaverit sekä ohjattu leikki olivat korostuneena.

7.2.4 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys-teemaan (ks. luku 7.1.1.4) tuli päivävuorossa otettuja kuvia 13 % kaikista otetuista kuvista, mutta iltavuorossa kuvia ei otettu yhtäkään. Päivävuorossa yhteisöllisyys korostui kavereiden, ruokalan ja muiden ryhmien kanssa tehtynä yhteistyönä. Myös ruokalasta otetut kuvat toivat esiin mielekkyyden siitä, että lapset pitivät tärkeänä toisten ryhmien kanssa kohtaamista ja esimerkiksi eri kulttuureihin tutustumista. Iltavuorossa yhteisöllisyys ei ollut merkittävässä roolissa.

7.2.5 Liikunta

Erityisesti liikunnan merkitys lapsille (ks. luku 7.1.1.5 ja luku 7.1.2.2) korostui iltavuorossa. 25 % otetuista kuvista liittyi liikuntaan iltavuorossa, kun taas päivävuorossa luku oli vastaavasti ainoastaan 8 % otetuista kuvista. Iltavuorossa suosittiin vapaata liikuntaa ja sisäliikunnassa tulivat esiin hyvin tärkeänä osana potkupyörät, ja niillä potkuttelu käytäviä pitkin. Myös jumppasali ja sen vapaampi käyttö iltaisin oli suosittua toimintaa. Myös päivävuorossa sisäliikuntavälineet olivat ulkoliikuntavälineitä suositumpia. Koska päivällä lapsia oli määrällisesti koko talossa enemmän, omavalintainen liikunnallisuus oli rajatumpaa kuin illassa.

7.2.6 Ystävyys

Ystävyys (ks. luku 7.1.1.6) oli pienin kuvauksen kohde tutkimuksessa, mutta kuitenkin keskusteltaessa aiheesta lasten kanssa, se korostui useaan otteeseen. Päivä-

vuorossa 6 % otettujen kuvien määrästä liittyi ystävyys teemaan, kun taas ilta-
vuorossa kuvia ei otettu ollenkaan. Muutama tutkimukseen osallistunut lapsi ko-
roosti selkeästi yhden parhaan ystävän roolia merkityksellisenä vuorohoidossa. Ys-
tävien koettiin myös tuovan vertaistukea ja turvaa vuorohoidossa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Päiväkotiki Punahilkassa on laajat mahdollisuudet luovuuden toteuttamiseen, ja se korostui tutkimuksessamme selkeästi. Lapset olivat määrällisesti kuvanneet luovuuteen liittyviä valokuvia eniten. Päiväkodin mahdollisuudet luovuuden toteuttamiseen ovat erityisen hyvät ja monipuoliset. Käytössä on eriteltyjä tiloja välineistöineen, joka mahdollistaa toiminnan monella eri tavalla, ja sen lisäksi yhteistyötä kaupungin kanssa käytetään aktiivisesti hyväksi. Päiväkodissa on kurssitoimintaa, joissa opettajana käy päiväkodin ulkopuolinen taho, joka on taidekasvatukseen erikoistunut. Erilaiset työpajat ovatkin suosittuja.

Myös kulttuurillinen rikkaus tuo oman positiivisen lisän luovuuden käyttöön. Kasvattajat tekevät tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa oppien ja omaksuen erilaisia kulttuurillisia luovia taitoja, joita he tuovat sitten osaksi lasten kehitystä ja kasvua.

Toinen paljon kuvia tuottanut teema oli leikki. Tämä ei tietenkään tullut yllätyksenä, koska se on varmasti jokaisen lapsen pääprioriteetti päiväkodin arjessa. Tässä teemassa korostui selkeästi leikin mahdollistamiseen tehdyt eriteltyt tilat. Valokuvia otettiin ryhmän sisällä olevista tiloista ja leluista, mutta paljon mieluisia kohteita löytyi myös ryhmän ulkopuolella olevista leikkipaikoista ja leluista. Näistä mainittakoon erityisesti leikkitala, jossa oli mahdollistettu kotileikki, johon kuului siivousvälineitä, keittiökalusteita, vauvanukkeja, syöttötuoli ja ruokavälineistöä.

Voidaan selvästi huomata, että lapset pitävät edelleen tärkeänä perinteisiä leikki-työtyöjuuri kotileikin muodossa. Lapset harjoittavat sitä kautta arkisia taitojaan mukailien toimintaa, jota ovat nähneet aikuisten tekevän arjessaan. Tässä leikissä mieluisana asiana pidettiin myös sitä, että kasvattaja osallistui leikkihetkeen, ja toi siihen erilaisia juonenkäänteitä ja uusia asioita, joita oppia. Tässä samassa tilassa oli myös rooliasuja, joita lapset saivat käyttää leikeissään. Rooliasujen käyttö mahdollistaa sen, että jokainen lapsi saa astua ulos omasta persoonastaan, ja kokea leikin jossain toisessa roolissa sukupuolestaan, kulttuuristaan tai kehityksen tasostaan riippumatta. Rooliasuilla leikittiin myös kuunneltuja satuja mukailien ja eläydyttiin satujen hahmoiksi.

Kolmas selkeästi kummassakin vuorossa korostunut teema oli rauhoittuminen. Päivävuorossa rauhoittumisteema korostui toki enemmän. Loogista olikin se, että päivävuoron aikaan lapsia päiväkodissa oli määrällisesti reippaasti enemmän kuin iltavuorossa. Päivävuorossa rauhoittuminen ja hiljaiset tilat koettiin tarpeellisiksi. Rauhoittumisessa valokuvien kautta mielekkääksi tilaksi koettiin valkoinen huone, joka oli tehty sellaiseksi, että häiriötekijöitä on mahdollisimman vähän, ja lapsi saa kokea hiljaisuuden ja rauhoittumisen osana päivää. Päiväkoti on iso, ja lapsiryhmiä on useita. Ruokalassa käydään syömässä muiden ryhmien kanssa, ja se on mukavaa, mutta välillä lapset kaipasivat myös pienempää ja rauhallisempaa tilaa, jossa ruokailla. Ravintola Rauha olikin tähän tarkoitukseen suunniteltu.

9 POHDINTA

Tutkimuksemme tekeminen sujui pääsääntöisesti niin kuin pitikin. Aikataulumme oli oltava joustava, koska kumpikin meistä oli työelämässä. Sovimme tapaamiset tutkimusta varten päätyömme velvoittavien aikataulujen mukaan. Päiväkotiin emme päässeet ensimmäisenä sovittuna aikana, koska lapsimäärä oli sovittuna päivänä liian pieni. Sovimme uuden ajan kuvaamiselle, ja saimme toteutettua valokuvaamisen muutaman viikon viiveellä aikataulusta. Järjestimme valokuvaamisen lasten kanssa kahdelle eri kerralle. Ensimmäinen kerta oli päivävuoron aikaan, jolloin lapsia ryhmässä oli runsaasti, ja toinen kerta iltavuorossa, jolloin lapsia oli ryhmässä ainoastaan neljä. Iltavuoron osallistujamäärä oli kuitenkin tutkimuksen kannalta realistinen, koska iltavuoroissa lapsimäärä oli aina huomattavasti pienempi kuin päivävuoroissa.

Aikataulu osui maalisi- ja huhtikuun 2019 taitteeseen. Valokuvien läpikäymisen aloitimme elokuussa 2019. Elokuusta saakka teimme tutkimusta muutaman viikon välein. Sisällön keruu onnistui keväällä hyvin aikataulun mukaan, joten syksyllä aineistomme oli suhteellisen vaivatonta kerätä ja analysoida niiden perusteella. Pieniä hankaluuksia työhömmme toi sisällöllinen toteutus ja valokuvien keskinäinen vertailu. Teemoitimme valokuvat omilla teemoillaan sen mukaan, millaisia valokuvia lapset olivat ottaneet, ja millaisia kommentteja he olivat kuvista antaneet. Äänitimme lasten kommentit puhelimen ääninauhurille, jotta saimme kuunnella ne riittävän monta kertaa autenttisessa muodossaan.

Jos tekisimme tutkimuksen uudestaan, toteuttaisimme tutkimuksen useammissa päiväkodeissa. Tutkimuksen tekovaiheessa kävi ilmi, että Vaasaan on avattu toinenkin vuorohoitopäiväkoti. Olisi mielenkiintoista tehdä vertailua näiden päiväkotien välillä. Yksi vaihtoehto olisi myös tehdä vertailua suomen- ja ruotsinkielisten päiväkotien eri ryhmien välillä. Mielenkiintoista olisi saada selville, vaikuttaako kielellinen ja kulttuurinen tausta tutkimuksen lopputulokseen.

9.1 Tutkimuksen tulokset

Lasten valokuvaamat kohteet olivat pääasiallisesti tutkimuksen kysymyksen mukaisia, mutta myös sellaisia valokuvia ja kommentteja tuli vastaan, joita emme voineet käyttää tutkimuksessamme. Osa lapsista ei saanut tuotua esiin kuviensa tarkoituspää, ja heille oli annettava lukuisia apukysymyksiä kommentoinnin välissä. Osa ei siitä huolimatta osannut kertoa kuvaamistaan kohteista. Osa lapsista valokuvasi kohteita mielivaltaisesti sen mukaan, mitä näkivät, ottamatta huomioon tutkimukseen liittyvää kysymystä.

Lapset olivat pääosin viisivuotiaita. Joitakin poikkeuksia oli vuodella alaspäin tai ylöspäin. Lastentarhanopettajaa haastatellessamme kävi ilmi, että hän oli hyvin tietoisia lasten mieltymyksistä ja vuorohoidon tuomista eroavaisuuksista. Tämä tuli ilmi myös vapaassa keskustelussa kasvattajien kanssa ryhmässä vieraillessamme. Lapset pitivät siitä, että iltavuoroissa oli vapaata toimintaa sekä vähemmän lapsia kuin päivävuorossa, jolloin he saivat aikuisen huomiota paremmin. He saivat mielestään toteuttaa omia mielekkäitä asioita enemmän, kuin päivävuoron aikana, jolloin lapsimäärä määritteli osan toiminnasta, ja se oli strukturoidumpaa.

Lasten valokuvien ja kommentoinnin kohdalla oli arvatenkin eroavaisuuksia. Tämä ei sinänsä tullut yllätyksenä, onhan jokainen lapsi oma yksilönsä ja persoonansa. Osa lapsista keskittyi tehtävään paremmin, ja ymmärsi kysymyksen osana valokuvausta. Osa lapsista ei ymmärtänyt tutkimuksen kysymystä, ja valokuvauksen tarkoitusta apukysymyksistä ja ohjeistuksesta huolimatta. Kiinnostavaa oli kuulla nimenomaan kysymyksen ymmärtäneiden lasten kommentit ja yksityiskohtaiset selvitykset siitä, mitä kohteita ja minkä takia he olivat niitä kuvanneet.

Tulokset eivät juurikaan yllättäneet, toisin kuin ennalta odotimme. Ainoa hyvin selkeä esiin tulevana asiana, ja joka ehkä hieman yllätti suosiollaan, oli rauhoittumisteeman suosio päivävuorossa. Lapset selkeästi kaipasivat rauhoittavia hetkiä päivänsä, ja tilaa, jossa se onnistui niin, että häiritseviä tekijöitä äänen ja muun aistien suhteen oli mahdollisimman vähän. Lapset myös huomioivat valokuvatessaan mielekkäät asiat, jotka eivät välttämättä olleet jokapäiväiseen arkeen sidonnaisia, vaan sellaisia, joita he saivat toteuttaa esimerkiksi vain kerran viikossa tai harvemmin.

Ryhmätilan ulkopuoliset leikkipaikat olivat suosittuja. Myös se, että perinteiset kottileikit ja siivousleikit olivat suosittuja, yllätti meidät, koska olimme ajatelleet, että nykyajan digitalisaatio olisi osittain vienyt mielenkiinnon perinteisemmiltä leikkikaluilta.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että photovoice-menetelmä onnistuu parhaiten, jos lapsi on jo viisivuotias tai vanhempi, ja hänelle annetaan mahdollisimman yksityiskohtainen ohjaus tehtävään. Tutkimusta suunnitellessamme olimme varmoja, että aikuisten ja lasten mielipiteet eroavat mielekkäiden asioiden osalta selvemmin, mutta tämä luulo osoittautui kuitenkin vääräksi. Punahilkkan päiväkodin kasvattajat olivat näin ollen hyvin tietoisia lapsille tärkeistä asioista arjessa, niin päivävuoron, kuin iltavuoronkin osalta.

9.2 Photovoicen käyttö tutkimuksessa

Emme kumpikaan olleet käyttäneet photovoicea menetelmänä ennen tätä tutkimusta. Photovoice oli kuitenkin melko helppokäyttöinen ja hyvin sovellettavissa oleva erilaisiin kokonaisuuksiin. Toinen meistä käytti menetelmää hyödykseen jo tutkimuksen aikana omassa työelämässään kehitysvammaisten parissa tehtävässä asiakastyössä. Toinen meistä löysi tästä menetelmästä hyödyllisen välineen työhönsä etsivään nuorisotyöhön, eli nuorten ja nuorten aikuisten parissa tehtävään työhön. Totesimme photovoice-menetelmän soveltuvan hyvin hyödynnettäväksi sosiaalialan asiakastyöhön riippumatta siitä, mikä asiakasryhmä on kyseessä.

Löysimme photovoice-menetelmän ohjaajamme kertoessa samantyylisestä tutkimuksesta, joka oli tehty vuonna 2011. Kyseessä oli Susanna Pitkäsen ja Minna Varilan tekemä tutkimus ”Lapselle merkitykselliset asiat päivähoidossa. Vertailu suomalaisessa ja englantilaisessa päiväkodissa photovoice-menetelmällä”. Oma tutkimuksemme oli tähän verrattaessa suppeampi, koska teimme sen ainoastaan yhteen päiväkotiin, suomalaisen vuorohoitoryhmän sisälle. Tutkimuksemme vertailun kohteena olivat päivä- ja iltavuoron lasten kokemat mielekkäät asiat ja arjen sujuminen vuorohoidossa heidän näkökulmastaan.

Photovoice-menetelmän historia oli meille kummallekin tuntematon entuudestaan. Perehtyessämme menetelmään, sen juuret osoittautuivat erittäin mielenkiintoisiksi. Olimme molemmat tutustuneet Miina Savolaisen *Maailman ihanin tyttö* -kirjaan, jossa aiheena oli voimauttava valokuvaus. Tämä projekti liittyi historialtaan photovoice-menetelmän käyttöön, ja avasi näkökulmaamme tulevaan. Lisäksi oli mielenkiintoista, miten photovoice-menetelmä oli rinnastettu feminismiin, ja siihen, miten naiset olivat historian saatossa saaneet äänensä kuuluviin valokuvauksen avulla.

Naisilta puuttui usein kirjoitus- ja lukutaito, joilla olisivat saaneet kerrottua elämästään. Miehet olivat usein niitä, jotka olivat yhteiskunnassa koulutetuimpia kuin naiset työnsä vuoksi ja naiset olivat enemmänkin kodista vastaavia. Valokuvaamalla olojaan ja asioitaan naiset saivat tuotua päättäjille esiin arkensa epäkohtia, ja sitä, millaisia kehityksenkohteita he arkeensa tarvitsivat pärjätäkseen paremmin. Tämä oli todella mielenkiintoinen taustatieto oppia.

Photovoice-menetelmä tulee jäämään käyttöön meidän kummankin työelämään. Suosittelemme siihen perehtymistä ehdottomasti myös muille ammattilaisille, koska menetelmä on helppokäyttöinen ja silti erittäin perusteellinen. Photovoice tuo esiin monivivahteisesti eri näkökulmia jopa ilman sanoja.

9.3 Eettinen osuus tutkimuksessamme

Eettisyys toteutui työssämme moitteettomasti. Luottamukselliset sopimukset piti-
vät, ja lapset olivat anonyymeinä koko tutkimuksen ajan. Laadimme lasten vanhemmille lomakkeen, jossa kerroimme millainen tutkimus on, ja miten lapset siihen tulevat osallistumaan. Kerroimme myös, että tutkimus ei tule missään vaiheessa vaarantamaan lasten yksityisyyttä, ja valokuvat sekä lasten antamat kommentit tuhotaan tutkimuksen teon jälkeen. Vanhemmilla oli oikeus estää lapsensa osallistuminen tutkimukseen ilmoittamalla siitä ryhmän kasvattajalle (ks. liite 1). Teimme tutkimuksen lasten kanssa, jotka olivat suostuneet osallistumaan ja joiden vanhemmat olivat antaneet tähän suostumuksensa.

Toinen meistä oli jo päiväkodissa työskentelyn aikana kysynyt Punahilkan päiväkodin johtajalta suostumusta tutkimuksen tekoon. Sopimuksen teimme pienellä viivästyksellä, mutta omaan aikatauluunme sopien seuraavana keväänä. Kasvattaja, joka osallistui tutkimukseen kysymysten kautta, oli tietoinen, että haastattelua käytetään osana opinnäytetyötämme, ja haastattelukysymykset lähetettiin hänelle etukäteen (ks. liite 2). Kaikki lapset, jotka osallistuivat valokuvaukseen, halusivat jatkaa projektin loppuun saakka. Joiltain lapsilta kommentit ja valokuvaus eivät tuottaneet sellaista tulosta, jota olisimme voineet loogisesti analysoida, joten jätimme ne tutkimuksesta pois. Koko tutkimuksen ajan pidimme huolta, että kaikki toiminta on lapsille vapaaehtoista, ja että he voivat lopettaa osallistumisen halutessaan milloin tahansa. Koko tutkimuksen tulokset käsiteltiin luottamuksellisesti. Tietoja ei käsitelty ulkopuolisten kesken, eikä käytetty muualla kuin tutkimuksessamme. Tutkimuksen tulokset säilytimme paperilla omissa muistiinpanoissamme ja omilla tietokoneillamme, joihin muilla ei ole pääsyä.

Kun tutkimus oli valmis, tuhosimme tulostamamme valokuvat ja puhelimissamme olevat ääniraidat joissa oli lasten kommentit. Kaikki osallistujat säilyivät anonyminä loppuun saakka. Ainut harmittava asia oli mielestämme se, että olisimme halunneet käyttää lasten ottamia valokuvia esimerkkeinä esityksessämme, mutta päädyimme kuitenkin jättämään kuvat pois koska olimme sopineet säännöt ja luotettavuuden jo projektimme alussa vanhemmille lähettämässämme lomakkeissa.

9.4 Tutkimustulostemme luotettavuus

Tutkimustuloksemme oli keskittynyt Punahilkan päiväkodin sisälle suomenkieliseen vuorohoitoryhmään, jonka vuoksi tutkimuksemme oli melko suppea. Tarkoituksena oli kuitenkin selvittää nimenomaisesti vuorohoitoon liittyviä päivän ja illan eroavaisuuksia, ja sitä, millaisia asioita, esineitä, paikkoja ja ihmisiä lapset pitävät merkityksellisinä vuorohoidossaan. Vaikka tuloksia ei pystytä yleistämään jokaisen vuorohoidon kohdalle, koemme kuitenkin, että tutkimuksemme on toistettavissa muissakin päiväkodeissa. Mielestämme tutkimuksemme on totuudenmukainen kuvaus Punahilkan päiväkodin vuorohoidossa olevien lasten mielekkäiden asioiden yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että vuorohoidossa olevat kasvattajat olivat hyvin perillä lasten mielekkäistä asioista, ja lapset viihtyivät sekä päivävuorossa että iltavuorossa. Mielekkäitä asioita löytyi kummastakin vuorosta, ja asiat korostuivat eri tavoin, ottaen huomioon kumpi vuoro oli kyseessä. Esimerkkinä se, että lasten kuvatessa päivävuorossa eniten piirtelyyn, askarteluun ja kädentaitoihin liittyviä asioita, tulimme johtopäätökseen että luovuus on suosituin aihepiiri. Tämä taas näkyi iltavuorossa siten että, lasten eniten kuvaamat kohteet olivat leikkikaluja, pelejä ja leikkipaikkoja, jolloin teimme johtopäätöksen että leikki aihepiirinä oli iltavuorossa suosituinta. Saimme siis luotettavan tuloksen analysoidessamme lasten kuvat ja niihin liittyvät kommentit suoraan niin kuin he olivat ne itse esittäneet. Tutkimustuloksemme kasvattajien ja lasten yhteisymmärryksestä mielekkäiden asioiden suhteen oli positiivinen ja merkityksellinen toteama, koska se kertoo osaltaan siitä miten hyvin Punahilkkan päiväkodissa on otettu huomioon lasten omat kiinnostuksen kohteet ja niiden toteutus.

9.5 Jatkotutkimusideat

Kuten jo aikaisemmin mainitsimme, tutkimus on toistettavissa sellaisenaan, tai siihen muita lisäosia liittäen. Esimerkkinä tässä voisi mainita vuonna 2010 Saara Järvisen ja Liisa Mäkisen tutkimuksen ”Lapselle tärkeitä asioita päiväkodissa, sovellettavina photovoice ja sarjakuvapiirtämismenetelmä”. Mäkinen ja Järvinen olivat yhdistäneet photovoice-menetelmän käyttöön myös sarjakuvapiirtämistä, ja työ oli tehty varhaiskasvatukseen suunnaten. Photovoice on menetelmänä hyvin helposti yhdistettävissä muihin tutkimustapoihin, mutta toimii myös yksinään käytettynä.

Kiinnostuksemme lasten vuorohoitoa ja sen toimivuutta kohtaan jatkuu edelleen. Jatkotutkimuksena voisi esimerkiksi laajentaa tekemämme tutkimus kahden päiväkodin välille, koska nykyään Vaasassa on kaksi vuorohoitoa tarjoavaa päiväkotia. Kun teimme opinnäytetyömme tutkimusta, toista päiväkotia ei vielä Vaasassa silloin ollut. Tutkimuksen voisi laajentaa myös kahden eri kaupungin ja kahden erilaisen varhaiskasvatussuunnitelman välille.

Lisäksi koemme että photovoice toimii menetelmänä upeasti myös vammaisten kanssa työskennellessä, koska se tuo äänen realistisesti myös heiltä, jotka eivät välttämättä kykene ääneen tai kirjoittaen omia mielipiteitään tuomaan esiin. Kaiken kaikkiaan jatkotutkimuksia ajatellen mielestämme tutkimus tuo esiin monia eri aiheita, joihin tarttua kiinni ja suunnitella vaikkapa laajempaa, eri aloille ulottuvaa ja yksityiskohtaisempaa tutkimusta.

LÄHTEET

- Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J-E, Pulkkinen & L. Ruoppila, I. 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva. Bookwell Oy. Kuudes painos.
- Alasuutari, P. 2014. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika. In Print. Viides painos.
- Berg, B.L. 2009. Qualitative research methods for the social sciences. Boston. Pearson education. Seitsemäs painos.
- Halkola, U. 2012. Valokuvaterapia. Teoksessa Psykoterapiat, 311–315. Toim. Huttunen, M.O. & Kalska, H. Porvoo. Bookwell Oy.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Porvoo. Bookwell Oy. 9., uudistettu painos.
- Järvinen S. & Mäkinen, L. 2010. Photovoice- ja sarjakuvapiirtämismenetelmät. Uusia keinoja kuulla lasta varhaiskasvatuksessa. Opaskirja 2010. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoki.
- Kodin Kuvalehti 2017. Lapsi tarvitsee suojaa ärsyketulvalta. Viitattu 30.8.2019. <https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/voi-hyvin/perhe/jari-sinkkonen-lapsi-tarvitsee-suojaa-arsyketulvalta>
- Lastentarhanopettaja 2019. Päiväkoti Punahilkkan lastentarhanopettajan haastattelu 23.4.2019.
- Leikkipäivä a. 2019. Leikki kehittää lapsen itsesäätelyä. Viitattu 24.9.2019. <https://leikkipaiva.fi/leikki-kehittaa-lapsen-itsesaatelya/>
- Leikkipäivä b. 2019. Leikin merkitys. Viitattu 24.9.2019. leikkipaiva.fi/leikin-merkitys/
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatus. Viitattu 27.8.2018. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>
- Savolainen, M. 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Valokuvan terapeuttinen voima, 211–228. Toim. Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. Helsinki. Kustannus Oy Duodecim.
- Suomisanakirja 2019. Viitattu 30.8.2019. <https://www.suomisanakirja.fi/rauhallinen>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2019. Lapsen osallisuus. Viitattu 3.12.2019. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa. Hansaprint Oy.

Uusi Suomi 2008. Pieni lapsi tarvitsee rauhaa ja pysyvyyttä. Viitattu 30.8.2019. www.uusisuomi.fi/kotimaa/35650-pieni-lapsi-tarvitsee-rauhaa-ja-pysyvyytta

Vaasan kaupunki. 2018. Varhaiskasvatus. Viitattu 27.8.2018. <https://www.vaasa.fi/node/26572/>

Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunitelma 2017. Viitattu 27.8.2018. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/10156813>

Wang, Caroline & Burris, M. A. 1997. Photovoice: Concept, Methodology, and Use for Participatory Needs Assessment. Viitattu 10.1.2019. <http://strive.lshtm.ac.uk/sites/strive.lshtm.ac.uk/files/wang%20concept%20and%20methodology.pdf>

Yle 2019. Lue lapselle. Viitattu 24.9.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/12/09/lue-lapselle>

Tiedote vanhemmille

Arvoisa huoltaja!

Teemme opinnäytetyöhömmä liittyvää tutkimusta ryhmässä, jossa lapsenne on vuorohoidossa. Työn aiheena on tehdä kvalitatiivinen tutkimus, millä tavoin tietyn ikäinen lapsi näkee ja kokee vuorohoidon mielessään, ja mitkä asiat hän kuvaa itselleen tärkeiksi ja merkitykselliseksi hoitopaikassaan.

Pyrimme selvittämään lapselle merkitykselliset asiat photovoice-menetelmän avulla, jossa lapsi saa käyttöönsä kameran, jolla hän kuvaa päiväkodissa ollessaan asioita, esineitä, ihmisiä ja paikkoja joita hän pitää itselleen tärkeänä. Kuvauksen jälkeen käymme lasten kanssa yhdessä läpi valokuvat, ja lapsi saa kommentoida niitä. Tämän tarkoituksena on tuoda esiin lasten tarpeita ja mielenkiinnon kohteita, riippuen siitä, mihin vuorokauden aikaan he ovat vuorohoidossa.

Toteutamme työtä keväällä 2019. Työ tehdään yhteistyössä päiväkotia Punahilkkan kanssa sekä Vaasan ammattikorkeakoulun kanssa. Kaikki valokuvat, haastattelut ja muu materiaali kirjataan ylös nimettömänä ja materiaalia käsittelemme ainoastaan me, jotka opinnäytetyötä työstämme. Tutkimuksessa ei siis tule esiin yhdenkään lapsen identiteettiä. Kuvat ja muu materiaali hävitetään tutkimuksen jälkeen. Näin ollen lapsen identiteettisuoja ei ole vaarassa työn missään vaiheessa. Valmiin työn esitämme päiväkodissa henkilökunnalle sekä ammattikorkeakoulussa. Valmiista työstä kirjoitetaan artikkeli.

Kiitos, että lapsenne saa osallistua tutkimukseemme ja antaa äänensä sekä taitonsa, jotta me tulevat ammattilaiset voisimme parantaa tietämystämme ja kokemustamme ja nähdä lasten silmin tarvittavat muutokset ja tärkeät kohteet.

Mikäli ette halua että lapsenne on osa tutkimustamme, ilmoittakaa asiasta ryhmänne opettajalle.

Keväisin terveisin:

Johanna Rantanen Vamk / sosionomiopiskelija

Eeva Turunen Vamk / sosionomiopiskelija

LASTENTARHANOPETTAJAN HAASTATTELU

1. Kuinka kauan Punahilkkan päiväkodissa on toteutettu vuorohoitoa?
2. Millaisia erityispiirteitä vuorohoidossa on verrattuna ”säännöllisen päivärytmin hoitoon”?
3. Millaisia kasvatuksellisia tai muita käytännön haasteita vuorohoidossa ilmenee?
4. Mikä tuo näkemyksesi mukaan turvaa vuorohoitolapsille?
5. Mitä asioita voisi mielestäsi kehittää vuorohoidossa?
6. Kuinka paljon lapset saavat vaikuttaa aamu- tai iltarutiineihin päiväkodissa?
7. Onko lapsilla esimerkiksi yöunille mentäessä erilaisia tapoja toisiinsa verrattuna?
8. Mikä on sinun mielestäsi lapsille mielekkäintä päivähoidossa ja iltahoidossa?
9. Oletko huomannut eroja mielekkäissä asioissa vuorokaudesta tai hoitoajasta riippuen?
10. Mitä oletat lasten valokuvaavan, kun kyseessä on heille mielekkäät asiat vuorohoidossa?
11. Millaisia eroja lasten ottamissa valokuvissa voi olla illalla ja päivällä?